

SALOTTO - KAIKEN KANSAN OLOHUONE

TUTKIMUS SALOTON ASIAKKAIDEN KOKEMUKSISTA YHTEISÖLLISYYDESTÄ JA YKSINÄISYYDESTÄ

Hanni Salo-Auvinen

Opinnäytetyö, kevät 2013

Diakonia-ammattikorkeakoulu

Diak Etelä, Järvenpää

Sosiaalialan koulutusohjelma

Diakonisen sosiaalityön

suuntautumisvaihtoehto

Sosionomi (AMK) + diakonin

virkakelpoisuus

TIIVISTELMÄ

Salo-Auvinen, Hanni. Salotto - kaiken kansan olohuone. Tutkimus Saloton asiakkaiden kokemuksista yhteisöllisyydestä ja yksinäisyydestä. Diak Etelä, Järvenpää, kevät 2013, 42 s, 2 liitettä.

Diakonia-ammattikorkeakoulu, Sosiaalialan koulutusohjelma, Diakonisen sosiaalityön suuntautumisvaihtoehto, sosionomi (AMK)

Opinnäytetyöni tavoitteena oli selvittää Salon seurakunnan Saloton - kaiken kansan olohuoneen asiakkaiden kokemuksia yhteisöllisyydestä ja yksinäisyydestä sekä niiden vaikutuksia asiakkaan elämään ja sen merkitystä Salon seurakunnalle ja kaupungille.

Aineisto koostuu havaintopäiväkirjoista ja niiden analyysistä sekä Saloton asiakastytyväisyyskyselystä analyyseineen.

Tutkimusmenetelmänä oli kvalitatiivinen kenttätutkimus strukturoimattomana, avoimena ja keskustelumuotoisena, osallistuvana havainnointipäiväkirjana neljänä eri päivänä. Sisällönanalyysimenetelmän ohella sovelsin diskurssianalyysimenetelmää, jolloin keskityin käytyjen keskustelujen sisältämään materiaaliin. Sovelletussa diskurssianalyysissä tarkastelen sekä tapahtumaulottuvuutta että merkitysulottuvuutta.

Tutkimustuloksena oli, että Salotto oli toiminnassaan asiakkaalle monipuolisesti myönteinen kokemus ja toimintamuoto hänen elämässään ja arjessaan. Saloton toiminta vaikutti asiakkaan elämään positiivisesti yhteisöllisyyden kokemusten lisääntyessä ja yksinäisyyden kokemusten vähentyessä. Saloton merkitys osallisuuden yhteisönä on Salon seurakunnalle ja kaupungille tärkeä.

Johtopäätöksenä oli, että Saloton toimintaa tulee jatkaa edelleen, koska se tukee asiakkaan omaa elämää ja arkea sekä koko Salon alueen ihmisten hyvinvointia ja yksinäisten sekä kuntoutuvien ihmisten elämässä onnellisuuden kokemuksia.

Asiasanat: yhteisöllisyys, yksinäisyys, vertaistuki, vapaaehtoistoiminta, kvalitatiivinen tutkimus

ABSTRACT

Salo-Auvinen, Hanni. Salotto – a living room for all people. Experiences of loneliness and sense of community among customers of Salotto. 42 p., 2 appendices. Language: Finnish. Järvenpää, Spring 2013. Diaconia University of Applied Sciences. Degree Programme in Social Services. Option in Diaconal Social Work. Degree: Bachelor of Social Services.

The aim of the study was to clarify experiences of loneliness and communality, the sense of community among customers of Salotto. In addition, to obtain information on effects the Salotto work had on its customers' life and to whole city of Salo. Salotto is an open house Christian living room in the city of Salo.

Material and data was mostly from the observation diaries and the customer satisfaction survey, which was completed in Salotto in October 2012. The method of this study was qualitative field research with participant observation diaries. The method was unstructured. The study was carried out by observing conversations in which the observer participated in four different days. The analysis method was content analysis and in addition, in this study has been applied discourse analysis was examined both the dimension of the event and the meaning.

The main result showed that the activities of Salotto are rewarding and affect customers' life in many ways. In addition, experience of communality increases and experience of loneliness decreases. The importance of participation in the community of Salotto is significant for the church and the city of Salo.

In conclusion, the Salotto activities should continue in the future. It supports the customer's own life and their everyday life, as well as the entire region Salo. It helps to promote the residents' well-being, and happiness experience also in the lonely people as well as rehabilitating people lives.

Key word: community, loneliness, peer support, volunteer activities, qualitative research

SISÄLLYS

SISÄLLYS	4
1. JOHDANTO	5
2 TUTKIMUKSEEN LIITTYVÄT TEORIAT	7
3 TUTKIMUKSEN KESKEISET KÄSITTEET	11
3.1. Yksinäisyys	11
3.2. Vertaistuki	14
3.3. Vapaaehtoistoiminta	15
3.4. Yhteisöllisyys	18
4 TUTKIMUKSEN TARKOITUS, TAVOITTEET JA TUTKIMUSONGELMA	24
4.1 Tutkimuksen tarkoitus	24
4.2 Tutkimuksen tavoitteet	24
4.3 Tutkimusongelma	25
5 TUTKIMUSYMPÄRISTÖ JA TUTKIMUKSEN KOHDERYHMÄ	27
5.1 Tutkimusympäristö	27
5.2 Kohderyhmä	28
6 AINEISTON KERUU- JA ANALYSOINTIMENETELMÄT SEKÄ TUTKIMUS- PROSESSIN KUVAUS	29
6.1 Tutkimuksen aineiston keruumenetelmät	29
6.2 Aineiston analysointimenetelmät	30
6.3 Tutkimusprosessin kuvaus	32
7 AINEISTON ANALYYSI JA TUTKIMUSTULOKSET	34
7.1 Tutkimuksen aineiston analyysi	34
7.2 Tutkimustulokset	40
8 JOHTOPÄÄTÖKSET TUTKIMUKSEN POHJALTA	43
9 TUTKIMUKSEN TOTEUTUKSEN JA LUOTETTAVUUDEN ARVIOINTIA	46
10 TUTKIMUKSEN POHJALTA POHDINTAA	47
LÄHTEET	52

1. JOHDANTO

Tutkimukseni aihe lähti Salon seurakunnan tarpeesta selvittää seurakunnan järjestämää toimintaa Salotto - kaiken kansan olohuone -nimisessä toimintapisteessä. Uusi strategia tehtiin Salon seurakunnassa 2012 ja yhdeksi tärkeäksi tehtäväksi strategian pohjalta muodostui seurakunnan toimintojen tarpeellisuuden selvittäminen kaikissa yksiköissä Salon alueella. Salon seurakunnan uuden strategian mukaisesti myös Saloton toiminnot ovat olleet sekä taloudellisen että toiminnallisen arvioinnin kohteena. Koska Saloton toiminta tällä hetkellä on vuokratiloissa, sen toiminnan lopettaminen kustannussyistä on vakavan harkinnan alla tänä vuonna, joten toiminnan tarpeellisuuden selvittäminen on erityisen tärkeää tässä vaiheessa. Toimintojen kartoitusta tehdään siis koko seurakunnassa taloudellisen tilanteen tiukentumisen vuoksi ja erilaisia säästöjä pohditaan seurakunnassa vakavasti.

Tutkimukseni aihe oli mielestäni erittäin kiinnostava ja lähdin sitä mielelläni työstämään. Ideapaperin esittämisen yhteydessä selvisi minulle menetelmä, jolla lähtisin keräämään tutkimusaineistoa tutkimukseeni eli osallistuva havainnointi havaintopäiväkirjan avulla. Havaintopäiväkirjoista tuli esiin neljä tutkimukseni keskeistä käsitettä, joita ovat yhteisöllisyys, vertaistuki, yksinäisyys sekä vapaaehtoistyö. Teoriatietoa pyrin löytämään mahdollisimman uusista lähteistä, jotka liittyvät kiinteästi tutkimukseni aiheeseen ja tutkimukseni keskeisiin käsitteisiin.

Saloton toimintaa nykyisessä muodossaan ei ole ennen tutkittu, joten sen vuoksi oli aiheellista tutkia toiminnan muotoja ja mahdollisesti myös palvelujen toimivuutta asiakkaiden tarpeisiin nähden. Saloton toiminta on varsinaisesti vapaaehtoisten ylläpitämää ja toiminta tapahtuu vuokratiloissa. Salotossa järjestettävää toimintaa arvioidaankin erillisenä toimintana, koska toiminta ei tapahdu Salon seurakunnan omissa tiloissa. Tutkimukseni kohteena on myös Saloton toiminnan merkitys Salon seurakunnalle ja asiakkaille.

Tutkimuskysymyksiä ovat

1. Mitkä ovat asiakkaan kokemukset toiminnoista, joita järjestetään Salotossa?
2. Miten Saloton toiminta ja toiminnan yhteisöllisyys vaikuttavat myönteisesti ja yksinäisyyttä vähentäen asiakkaan elämässä?
3. Mikä on Saloton merkitys Salon kaupungin ja seurakunnan asiakkaille?

Saloton toiminnan tutkimuksen ajankohtaisuus on tullut myös esille, koska Salossa työttömien määrä on lisääntynyt nopeasti esimerkiksi Nokian irtisanomisten vuoksi. Salotossa kävijäkunta koostuu pitkälti yksinäisistä, työttömistä ja kuntoutujista sekä toisaalta vapaaehtoisista, jotka tekevät aktiivisesti työtä Salotossa hoitaen kahvituksen ja keskustelemalla lisäksi asiakkaiden kanssa sekä huolehtimalla asiakkaiden mahdollisuudesta yhteisölliseen toimintaan omien tarpeidensa mukaan. Yksinäisyyden ja yhteisöllisyyden tutkiminen on nykyhetken yhteiskunnassamme varsin ajankohtaista. Kiinnostavaa olikin tutkia, miten Saloton toiminta vaikuttaa näiden kahden keskeisen käsitteen näkökulmasta ihmisten arkeen ja elämään kuten myös vertaistuen ja vapaaehtoisten toiminnan merkitystä Salotossa käyvien asiakkaiden arkeen.

Ammatillisen kehittymiseni kannalta tutkimuksen teema on minulle erityisen merkittävä, koska diakonin työssäni joudun kohtaamaan paljon juuri yksinäisiä, työttömiä, sairaita sekä kuntoutujia. Tutkimuksessa yksi tärkeä näkökulma onkin Saloton palvelujen myönteiset vaikutukset yhteisöllisyyttä lisäävänä ja yksinäisyyttä vähentävänä tekijänä Salon kaupungissa ja asiakkaan elämässä.

2 TUTKIMUKSEEN LIITTYVÄT TEORIAT

Tutkimuksen aiheesta ei löytynyt aivan vastaavan kaltaista tutkimusta, vaikka esimerkiksi Tikkurilassa on samankaltaista toimintaa nimellä Tikkurilan Olotila, jossa syksyllä 2012 tehtiin kyllä käyttäjätutkimus (Vantaan seurakunta i.a.). Helsingin seurakunnassa on myös avattu samantyyppinen toiminta syyskuussa 2012 nimellä Puotilan olohuone (Kirkko Helsingissä i.a.), mutta koska toiminta on vasta aloitettu, ei siitä ole tehty tutkimuksia. Koska tutkimuskysymykset koskevat juuri Saloton toimintaa ja erityisesti miten Saloton toiminta ja toiminnan yhteisöllisyys vaikuttavat myönteisesti ja yksinäisyyttä vähentäen asiakkaan elämässä, niin tutkimuksessa on keskitytty saamaan tietoa Saloton toiminnassa mukana olevilta asiakkailta, jotka toimivat tutkimuksessa kokemusasiantuntijoina. Havaintopäiväkirjojen perusteella tuli selkeästi esiin syitä, joiden vuoksi asiakkaat hakeutuvat Saloton toimintaan mukaan. Esiin tulleet neljä tärkeää käsitettä olivat yhteisöllisyys, vertaistuki ja Saloton vapaaehtoiset työntekijät sekä yksinäisyyden kokemukset asiakkaan omassa kotiarjessa. Teoriatietoa löytyi runsaasti näiden käsitteiden pohjalta ja erityisesti yhteisöllisyydestä ja ihmisten yksinäisyydestä tänä päivänä.

Teoriatietoa yksinäisyydestä löytyi hyvin. Yksinäisyydestä ja sen syistä on tehty monta erilaista teoriaa, mutta kiinnostavimpina teorioina tulivat esiin leimautumisteoria ja kognitiivinen teoria sekä interaktionistinen eli vuorovaikutusteoria. Yhteisöllisyydestä löytyi myös kiinnostava teoria Corey Keyesiltä, joka on tutkinut kiinnittymistä yhteisöihin (Möller & Penttilä 2011, 87). Mika Mannermaa on puolestaan tutkija, joka on tutkinut tulevaisuuden haasteita myös yhteisöllisyyden kannalta (Möller & Penttilä 2011, 91).

Yksinäisyydestä puhuttaessa voidaan puhua myös samassa yhteydessä leimautumisesta. Tästä leimautumisesta on sosiaalipolitiikan teoreetikko Paul Spicker kirjoittanut. Spicker kuvailee leimautumisen tuntemuksia ihmisen kokonaisvaltaiseksi puutteellisuuden, epäonnistumisen ja vajavuuden kokemuksen tunteiksi. Ihminen kokee itsensä täysin arvottomaksi, epätoivoiseksi ja hän häpeää omaa tilannettaan, joka erottaa hänet muista.

Yksilö kokee leimautuessaan itsensä yksinäiseksi, että hänet suljetaan pois yhteisöistä ja että häntä syrjitään eikä hänellä ole enää mitään arvoa yhteiskunnassa. (Heiskanen & Saaristo 2011, 28.)

Kognitiivisen teorian pohjalta yksinäisyyttä tarkastellaan siten, että yksinäisyyden kokemukset muodostuvat ihmiselle kognitiivisen prosessin kautta eli sen mukaan miten ihminen kokee oman tilanteensa ja sosiaalisen verkostonsa. Yksinäisyys on tämän teorian mukaan psyykkinen tila, johon myös persoonallisilla tekijöillä merkitystä. Esimerkiksi ujous, huono itsetunto, masentuneisuus, ahdistuneisuus ja sulkeutuneisuus voi vaikuttaa ihmisen yksinäisyyden kokemuksiin. Ainakin osaan ihmisten persoonallisuuden tekijöistä on yhteiskunnalla mahdollisuus vaikuttaa moninkin tavoin. Sosiaalisen elämän kokemiseen vaikuttavat myös yhteiskunnassa vallitsevan kulttuurin normit, asenteet sekä vaatimukset. Siten pelkkä persoona ei ole ainoa tekijä, kun ihminen kokee yksinäisyyttä, sillä ympäröivä yhteiskunta toimintoineen vaikuttaa samaan aikaan hänen elämäänsä ja arkeensa. (Tiikkainen 2011, 66.)

Interaktionistisessa eli vuorovaikutusteoriassa yksinäisyyttä tarkastellaan puolestaan sekä persoonallisuuden että tilannetekijöiden näkökulmasta. Robert Weiss on kehittänyt yksinäisyysteoriaansa 1970-luvulla tämän teorian pohjalta. Hän muun muassa katsoo, että yksinäisyys on ihmisen arjessa hänen elämänsä varrella myös normaali ilmiö. Weiss keskittyi tutkimuksessaan lähinnä leskien ja eronneiden ryhmiin ja heidän kokemuksiinsa. Weissin mukaan yksinäisyys muodostuu kahdesta erilaisesta yksinäisyyden kokemuksen tekijästä, joita ovat emotionaalinen ja sosiaalinen eristyneisyys. Emotionaalisesti eristynyt ihminen kokee itsensä henkisesti ja tunnetasolla etäiseksi muista ihmisistä. Kiintymyssuhteella on tässä eristyneisydessä olennaisen tärkeä osa. Sosiaalinen eristyneisyys on enemmän mitattavissa olevaa objektiivisesti havaittavaa eristyneisyyttä. Tämän teorian mukaan ihmisen epäonnistumisen kokemukset sosiaaliseen yhteisöön liittymisessä on yksinäisyyden kokemuksen pohjalla. Ihminen tarvitsee siis hyväksyntää ja vertaisuutta sekä yhteenkuuluvaisuuden kokemuksia, jolloin hän tuntee olevansa samanlaisten joukossa, vaikka hänellä olisikin tyydyttäviä kiintymyssuhteita takanaan. (Tiikkainen 2011, 68.)

Corey Keyes on yksi hyvinvoinnin tutkimukseen osallistunut tutkija, joka on luonut käsitteen sosiaalisesta hyvinvoinnista. Keyesin mukaan yhteisöjen ja yksilöiden elinvoima pohjautuisikin kiinnittymiseen, jossa yhteiskunnassa yhteisöt ovat ihmisille kiinnittymisen paikka. Toisaalta ihmiset ovat puolestaan yhteisöissä toimijoina, jotta yhteisöt pystyvät toimimaan, tällöin vastavuoroisuus toimii ihmisten ja yhteisöjen kesken. (Möller & Penttilä 2011, 87.)

Yhteisöjen arvoa ja merkitystä on tutkittu erilaisin menetelmin ja tutkimuksin. Yhteisöjen merkitystä ihmisten onnellisuuden tunteen kokemukselle on myös haluttu selvittää. Yhteisöjen säilyttämisen katsotaankin olevan tärkeä osa ihmisen onnellisuutta ja sosiaalista koheesiota (Möller & Penttilä 2011, 95). Mika Mannermaa on tulevaisuuden tutkija, joka on päätenyt tulokseen, että tietoyhteiskunnan haastavimpia ja tärkeimpiä tekijöitä on pystyä säilyttämään ihmiset yhteiskunnan kiinteänä osana. Tietotekniikka on nykypäivän arjessa ja tulevaisuudessakin yhä useammin vastaus siihen, miten ihmiset pystyvät helpottamaan yhteydenpitoa toisiinsa. Myös yhteisöjen toimintaa tietotekniikka helpottaa, sillä se poistaa sosiaalisia ja fyysisiäkin raja-aitoja. (Möller & Penttilä 2011, 91.)

Kirkon yhteisöjä ja työyhteisöjä on tutkittu erilaisin menetelmin. Yksi varsin kokonaisvaltainen viitekehys on tavistockilainen työyhteisötutkimus, jossa kahtena suuntana on systeemiajattelu sekä yksilöiden ja ihmisryhmien käyttäytymisen dynamiikka. Teoria perustuu psykoanalyttikko Wilfred R. Bionin ryhmä- ja organisaatiotutkimuksiin. Systeemiajattelu pohjautuu siihen, että kaikki olemassa oleva perustuu eläviin järjestelmiin, jotka ovat vuorovaikutuksessa ympäristöönsä, jolloin koko systeemi saa virikkeitä ja antaa takaisinpäin niitä. Jos ympäristöstä tuleva palaute loppuu, koko systeemin rajat häviävät ja systeemi katoaa. Yhteisöihin sovellettaessa teorian tutkimuksen kohteeksi muodostuvat yhteisöjen tehtävät sekä yhteisön ja ympäristön väliset rajat.

Käyttäytymisen dynamiikan tarkastelussa tulee esiin ihmisen sisäisten ja ulkoisten tekijöiden vuorovaikutus sekä ihmisen oman historian tiedostaminen elämässään. Kun ihmisen sisäinen ja ulkoinen puoli toimii hyvässä

vuorovaikutuksessa ja ihminen pystyy tunnistamaan omat lähtökohtansa, hän kykenee sitä paremmin tekemään uusia valintoja. Erityisen hyvin tavistockilainen viitekehys sopii sen kokonaisvaltaisuuden vuoksi juuri seurakunnan toiminnan tutkintaan. Kirkon olemusta luonnehditaan yleisesti uskon ja rakkauden yhteisönä. Lutherin kirkkonäkemyksessä on organisaatiolla käytännön tehtävä ja Jumala puolestaan on antanut ihmiselle ymmärryksen, jota ohjaamaan tarvitaan rakkautta, joka perustuu uskoon. Tätä voidaan tarkastella siten, että työyhteisöä ei voi tarkastella vain määrätyn termein, eikä myöskään yhteisöjen hengellisyyttä työyhteisöjen termein. Tulee siis tiedostaa rajat ja se milloin rajoja on mahdollista ylittää ja yhdistää. Yhteisö on siis aina elävä, muuttuva ja elämää täynnä oleva ihmisistä muodostuva kokonaisuus. (Huhtinen 2002, 12-15, 19.)

3 TUTKIMUKSEN KESKEISET KÄSITTEET

3.1. Yksinäisyys

Yksinäisyyden tunteen kokemukset ovat varmasti jokaiselle ihmiselle tuttua, joskin yksinäisyyden voi kokea positiivisena tai negatiivisena. Sosiaali- ja terveydenhuollon alalla yksinäisyyden lisääntyminen ja sen aiheuttamat ongelmat ihmisten arjessa ovat kaikissa ikäluokissa nähtävissä esimerkiksi itsemurhien, koulusurmien ynnä muiden sellaisten ääritekojen kautta samoin kuin arkisessa työssäkin. Nuorten ja vanhusten yksinäisyydestä puhutaan eniten, mutta jokaisessa ikäryhmässä yhteiskunnassamme on yksinäisyyden aiheuttamia ongelmia, joita sosiaali- ja terveysalan ammattilaiset joutuvat ratkomaan. Myös kirkon toiminnassa varsinkin diakoniatyössä, ihmisten yksinäisyys on tavallista lisääntyvässä määrin.

Mitä yksinäisyys sitten käytännössä on? Yksinäisyyttä on olemassa muun muassa fyysinen (yhteydet, etäisyydet), psyykinen (sairaus, suru), sosiaalinen (ikätoverit puuttuvat, kulttuuri, muutot), piilossa oleva (laitokset), pakollinen (elämäntapahtumat), tilapäinen (elämänvaiheet) ja pitkäaikainen (sairaus, ihmissuhteet, voimavarat) yksinäisyys. Yksinäisyys voi olla myös tietoisesti valittu tilanne, esimerkiksi vaihtoehtoisen elämäntavan tai rauhan ja hiljaisuuden etsintä omassa elämässä. Tämä itse valittu yksinäisyys ei kuitenkaan ole laskettavissa negatiiviseen yksinäisyyteen. (Heiskanen 2011, 78 - 79).

Yksinäisyyttä lisää myös perheiden ja ihmisten köyhtyminen. Kun perheellä ei esimerkiksi ole rahaa lasten harrastuksiin, lapset jäävät harrastustoiminnassa ulkopuolisiksi. Koulun liikuntatunnitkin voivat köyhien perheiden lapsilla olla todella haastavia. Kun tarvittavia varusteita ei ole varaa ostaa, tulee osallistumisen esteitä, joka syrjäyttää toisista lapsista aiheuttaen siten eristyneisyyden ja yksinäisyyden kokemuksia. Köyhyys on usein myös syynä yksinäistymiseen, ihmissuhteista luopumiseen ja eristäytymiseen yhteiskunnasta ja sen toiminnoista kaikissa ikäluokissa (Eräsaari 2011, 38-39).

Yksinäisyyttä pidetään yhteiskunnassamme sosiaalisena ongelmana, josta kärsii huomattava määrä suomalaisista, näkökulmasta riippuen noin 10-20 % kansalaisistamme. Negatiivisilla yksinäisyyden kokemuksilla on usein vaikutusta myös terveyttä ja sosiaalista hyvinvointia vähentävänä tekijänä. Tutkimusten mukaan yksinäisten ihmisten verenpaine nousee, paino lisääntyy ja liikkuminen vähenee, minkä vuoksi yksinäisyys on terveydelle myös riskitekijä. Yksinäisyyden vaikutuksista terveyteen on löydetty viisi selkeää tekijää: stressitekijät (lisääntyvät), selviytyminen arjessa (aktiivisuus vähäisempää), fysiologiset tekijät (stressihormonin määrä lisääntyy), univaikeudet ja terveystyötyminen (oman terveyden laiminlyönti). (Saari 2009, 6, 9, 45-46.)

Yksinäisyyden tutkiminen ei ole mikään uusi asia, sillä yksinäisyyden syitä ja seurauksia on jo Aristoteleen (384 eaa. – 322 eaa.) aikana pohdittu. Aristoteleen päätelmä oli muun muassa, että ”Onnellinen siis tarvitsee ystäviä” (Saari 2009, 39). Onnellinen ihminen ei siis ole yksinäinen ihminen, tämä perustuu ajatukseen, että ihminen on sosiaalinen ja tarvitsee ympärilleen toisia ihmisiä. Yksinäisyyttä voidaan ajatella hyvinvointivajeena ihmisen elämässä.

Yksinäisyyden tunnetta ihmiset kuvaavat erilaisin ilmaisin, mutta usein voidaan tähän tunteeseen liittää puutteellisuuden, epäonnistumisen ja arvottomuuden sekä epätoivon tuntemuksia. Yksinäinen ihminen kokee, että hänet suljetaan pois yhteiskunnan toiminnoista ja yhteisöistä. Myös ihmisen persoonalla on vaikutusta yksinäisyyden tunteen kokemiseen. Ihmisen yksinäisyyteen voikin olla monta syytä, kuten sairastuminen, koulukiusaaminen, ero, päihteet, oma persoonallisuus esimerkiksi ujous ja omat sosiaaliset taidot (Saari 2009, 168). Lisäksi yhteiskunnan toiminnat vaikuttavat ihmisten arkeen ja siten myös omalta osaltaan siihen, miten paljon ihmiset kokevat yksinäisyyttä ja syrjäytymistä omassa elämässään. Yksinäisyyden tuntemusten lisääntyessä ahdistuneisuus ja masentuneisuus usein myös lisääntyvät (Saari 2009, 171-172).

Toisaalta yksinäisyyden kokemuksia pidetään toisinaan aivan normaalina tilana ihmisen elämässä, mutta yksinäisyyden jatkuessa muuttumattomana pitkään tilanne voi aiheuttaa lopulta negatiivisia yksinäisyyden kokemuksia. Yksinäisyyttä katsotaan olevan kahta erilaista muotoa: sosiaalista ja

emotionaalista eristyneisyyttä, joissa ihminen kokee joko ulkopuolisuutta sosiaalisista suhteista tai ulkopuolisuutta henkisesti toisista ihmisistä etäällä olevana. Ihmiselle yksinäisyyden kokeminen negatiivisesti aiheuttaa hänelle epämukavuutta. Pitkittyessään yksinäisyyden kokeminen jokapäiväisenä ahdistavana tekijänä alkaa vaikuttaa negatiivisesti koko ihmisen persoonaan ja elämään. Ihminen tarvitsee toisia ihmisiä tullakseen hyväksytyksi ja kokeakseen yhteenkuuluvaisuutta toisten ihmisten kanssa. (Tiikkainen 2011, 68-69.)

Yksinäisyyden lievittämisen keinoja on mietitty ja selvitetty tutkimuksilla. Internet-verkossa tutkittiin yksinäisten omia kokemuksia yksinäisyyden lievittämiskeinoista ja he päätyivät neljään tekijään, jotka vähentävät yksinäisyyttä eli lääkkeet ja terapia, sopeutuminen yksinäisyyteen, uusien ihmissuhteiden luominen ja erilaiset järjestetyt toiminnot (Saari 2009, 185). Näistä sekä uusien ihmissuhteiden luominen että järjestetyt toiminnot ovat pitkälti myös yhteiskunnan mahdollisuuksia auttaa yksinäisiä. Lääkkeet ja terapia ovat ehkä tavallisin vastaus yhteiskunnan ratkaisuna, mutta lääkkeet eivät ole kuitenkaan ratkaisu pitkällä tähtäimellä, vaikka voivat hetkellisesti ja akuutissa tilanteessa auttaa. Pitkällä tähtäimellä terapialla voi olla positiivisia vaikutuksia, jos yksinäisyyden syyt ovat psyykkisellä pohjalla. On myös tutkittu kansalaisten mielipidettä siitä, kenen yhteiskunnassa tulisi lieventää yksinäisyyttä. Tahoja löytyi viisi: julkinen sektori, kolmas sektori, naapurusto, omat ystävät ja sukulaiset sekä seurakunta. Näistä suurin vastuullinen lievittäjätekijä oli tutkimuksen mukaan oma lähipiiri ja kiinnostavana toiseksi suurimpana seurakunta ja kirkko (Saari 2009, 218).

Yhteiskunnallisesti yksinäisyyttä tarkasteltaessa voidaan samalla puhua syrjäytymisestä ja oikeudenmukaisuudesta, joiden katsotaan olennaisesti kytkeytyvän yksinäisyyskeskustelun yhteyteen, koska yksinäisyys on selkeästi sosiaalinen ongelma. Yksinäisyys vähentää itsekunnioitusta ja heikentää elämänhallintaa sekä toimintakykyä. Usein myös masentuneisuus lisääntyy. Koska yksinäisen oma toimintakyky ja aktiivisuus heikkenevät, on yhteiskunnan, seurakunnan ynnä muiden sellaisten toimijoiden oikeudenmukaisuusajattelun periaatteella osallistuttava aktiivisesti yksinäisten auttamiseen ja tukemiseen sekä yksinäisyyden vähentämiseen yhteiskunnassamme (Saari 2009, 237).

3.2. Vertaistuki

Vertaisuutta ja vertaistukea kuvataan yleensä rinnalla kulkemisena, läheisyytenä ja tuttuutena sekä tuen tarjoamisena. Vertaisuus tarkoittaa sitä, että ihminen ei halua ottaa apua vastaan ylhäältä, vaan vain läheltä vierestään (Halava, Helin & Salmi 2009, 15). Vertaistukea voi antaa monin tavoin sekä yksilöiden välillä että erilaisissa ryhmissä. Yleisesti vertaisuudesta ja vertaisuusryhmistä puhuttaessa tarkoitetaan toimintaa, jossa vertaiset, samassa elämäntilanteessa tai samanlaisia kokemuksia omaavat henkilöt käyvät keskustelua tunteistaan ja ajatuksistaan keskenään tai ohjaajan avulla (Yhdessä suru on helpompi kantaa: Opas lasten ja nuorten sururyhmien ohjaajalle 2004, 22). Vertaistoiminnan sisällössä on kyse tuen antamisesta ja saamisesta sekä omasta kasvuprosessista ja osallistuminen on aina vapaaehtoista. Vertaistukitoiminnassa olennaista on tasavertaisuus ja yhteinen vastuullisuus toiminnasta (Yhdessä suru on helpompi kantaa: Opas lasten ja nuorten sururyhmien ohjaajalle 2004, 22).

Vertaistukiryhmiä on monenlaisia suljetuista ryhmistä kuten lasten sururyhmät aikuisten erilaisiin avoimiin ryhmiin kuten vaikka pienten lasten äitien vauva-ryhmät tai muut sellaiset. Vertaistukiryhmissä tärkeitä sisällöllisiä asioita ja tekijöitä ryhmän toiminnassa on tavata toisia vertaisia ihmisiä, saada lisää tietoa kyseisestä aiheesta, jota ryhmässä työskentelään sekä jakaa omia kokemuksia toisten kanssa ja tulla nähdyksi sellaisena kuin on. Muita tärkeitä tekijöitä ovat tunteiden ja asioiden jakaminen sekä niistä keskustelu. (Yhdessä suru on helpompi kantaa: Opas lasten ja nuorten sururyhmien ohjaajalle 2004, 23.)

Vertaistuessa on tärkeää olla niin sanotusti ”ihminen ihmiselle” ja se että, ”saamme olla sellaisia kuin olemme, siinä olotilassa, joka meillä on”. Lisäksi on tärkeää, että vertaistuessa kunnioitetaan toinen toistaan. (Lämsä 2012, 241.) On myös hyvä ymmärtää, että vertaistuki ei ole hoitajana eikä lääkärinä toimimista. Tärkeää on, että jokainen vertaistukea antava ihminen ymmärtää jokaisella ihmisellä olevan erilainen ja oma polkunsä elämässä, mikä ei koskaan voi täysin olla samanlainen toisen ihmisen kanssa, vaikka paljon yhteisen

kaltaisia kokemuksia voikin löytyä paljon ja juuri sen vuoksi vertaistukea on mahdollista antaa. (Lämsä 2012, 242.)

Vertaistuki on suhteellisen uutta toimintaa yhteiskunnassamme. Sosiaali- ja terveysalalle toimintamuoto vakiintui vasta 1990 –luvun puolivälissä. Vertaistuki juontaa juurensa kuitenkin Suomessa kansalaistoimintaan, jossa auttamistyötä on toteutettu vastavoimana taloudelliselle ja poliittiselle vallalle. 1990-luvun lama toi tämän toimintamuodon varsin vahvasti esiin, koska mm. taloudellinen tilanne Suomessa aiheutti kansalaistoiminnan aktivoitumisen uudelleen. Kansalaisten etäännyminen eri ammattien auttamisjärjestelmistä tuli ilmeiseksi ja vertaistuelle löytyi henkilökohtaisemman kohtaamisen paikka ihmisille, jotka olivat laman tuoman kriisin keskellä. Vertaistuki koettiin asiana, jossa ihminen tuli kohdatuksi epämuodollisesti, arjen ihmissuhteessa ja ihmisen omassa kokemustodellisuudessa. Vertaistoiminta on kuitenkin usein myös osa kuntien virallista hyvinvointipalvelujärjestelmää, jolloin yhteistyötä tehdään yhdessä ammattilaisten, maallikoiden ja puoliammattilaisten kanssa. Apua tarvitsevalle ihmiselle tärkeintä on kuitenkin, että hän voi tukeutua omaan vertaisryhmäänsä. (Hyväri 2005, 214-218.)

3.3. Vapaaehtoistoiminta

Vapaaehtoistoiminta on selkeästi lisääntyvä ilmiö Suomen yhteiskunnassa. Vapaaehtoistoiminta vastaa siihen tarpeeseen, joka on tullut seurauksena yhteiskuntamme tiukentuvan talouden tilanteesta, jossa yhä enemmän ihmiset joutuvat selviytymään omin avuin ja voimin. Vapaaehtoistoiminta on tullut täyttämään suurta aukkoa, jota nykypäivän sosiaalityö ei pysty enää kattamaan. Vapaaehtoisista onkin jatkuva pula ja heitä värvätään aktiivisesti erilaisten järjestöjen kuin myös kirkon toiminnan kautta. Kirkossa tällainen iso vapaaehtoisuusprojekti on ollut Suurella sydämellä - projekti, jossa tarkoituksena on saada vapaaehtoisia auttamaan erilaisissa tehtävissä ja tilanteissa. Yksi tällainen tehtäväalue on yksinäisyyttä vähentävä ystävätoiminta, jossa vapaaehtoinen tutustuu ystävään, joka tarvitsee pääasiassa seuraa tai ehkä myös jotain pientä apua. Jos ystävyys tuntuu

molemmin puolin hyvältä, voi vapaaehtoinen jatkaa ystävänä niin kauan kuin tarvetta on. Hoitotyöstä ei ole kysymys.

Vapaaehtoistoiminnassa olennaisinta on tietenkin vapaaehtoisuus, joka lähtee omasta halusta tukea ja auttaa toista ihmistä. Apu voi olla säännöllistä tai satunnaista ja apua voi antaa tarpeen mukaan kerran tai tilapäisesti, miten asia sovitaan autettavan kanssa. Tärkeää on myös sitoutuminen toimintaan, johon on lupautunut. Vapaaehtoisella on aina mahdollisuus kieltäytyä hänelle sopimattomasta avun antamisesta tai lopettaa toiminta, jos hänen ei ole mahdollista enää jatkaa. Vapaaehtoinen toimii aina tavallisena ihmisenä, hän siis auttaa, siten kuin hänelle on ominaista ja niine kykyineen, joita hän omaa. Vapaaehtoinen toimii aina autettavan ehdoilla, häntä tukien ja kunnioittaen hänen päätöksiään. Tasa-arvoisuus vapaaehtoistoiminnassa autettavan ja auttajan välillä on olennainen tekijä. Erittäin tärkeää vapaaehtoistoiminnassa on luotettavuus ja luottamuksellisuus. Vapaaehtoisella on aina vaitiolovelvollisuus, jolloin häntä sitoo vaitiolovelvollisuuden normit. Palkattomuus on myös vapaaehtoistoiminnan merkittävä tekijä sekä samalla ohjaukseen ja tukeen oikeus. (Lehtonen & Tommola 2008, 8-9.)

Tärkeää on vapaaehtoistoiminnassa erottaa se, että vapaaehtoinen antaa tukea ja ammattilaiset antavat hoitoa. Vaikka vapaaehtoinen olisi myös ammattilainen, on hänen muistettava rajat vapaaehtoistoiminnassa. Hänen tehtävänsä määritellään jo vapaaehtoistoiminnasta sovittaessa. Yleensä vapaaehtoinen toimii kuuntelijana, keskustelijana ja tukijana sekä autettavan rohkaisijana. Vapaaehtoisen tulee olla myös suvaitsevainen autettavan mielipiteitä kohtaan ja tarkoitus olisi toimia autettavan kanssa hyvässä yhteisymmärryksessä. Vapaaehtoinen ei siis tee päätöksiä toisen eli autettavan puolesta, eikä myöskään neuvo liikaa. Vapaaehtoisuuteen liittyy se, että osaa olla kärsivällinen, rauhoittava ja hyväksyvä tarpeen mukaan. Vapaaehtoinen ei myöskään saa olla liian ylihuolehtivainen vaan hänen tulee antaa tilaa autettavan omatoimisuudelle ja osattava neuvoa ammattiauttajalle tarvittaessa. (Engblom & Lehtonen 2010, 8-9.)

Vapaaehtoisella on paljon vaatimuksia vapaaehtoistoiminnassa, mutta tärkeää on muistaa, että hän on ihminen ihmiselle, ei ammattiauttaja. Vapaaehtoisella on lisäksi mahdollisuus saada tukea vaikeissa tilanteissa, joita hän kohtaa vapaaehtoistyössään. Erittäin tärkeä asia on, että vapaaehtoistoiminta ei voi eikä saa korvata ammatillista työtä. Vapaaehtoinen ja ammattiauttaja voivat kuitenkin toimia rinnakkain ja joskus vaihtoehtoisina ja kuitenkin samalla usein myös tasavertaisina tukimuotoina. Vapaaehtoistoiminta on siis palkatonta, mutta ei kuitenkaan ilmaista, koska vapaaehtoisia pitää rekrytoida, kouluttaa ja vakuutuksista sekä perehdyttämisestä on huolehdittava asianmukaisesti ja tarvittavat, sopivat toimitilat pitää järjestää tarpeen mukaan. Tärkeää on muistaa myös korvausvelvollisuus vapaaehtoiselle aiheutuvista kuluista ja vapaaehtoistoiminnan koordinoinnista ja organisoinnista muodostuvat kulut järjestäjälle. Vapaaehtoistoimintaa järjestävän organisaatiotahon on muistettava, että toiminnan tulee olla suunnitelmallista ja pitkäjänteistä tukemista sekä toimintaa. (Porkka 2009, 65).

Erityisesti vapaaehtoistyössä korostuu kiittämisen tarpeellisuus, koska vapaaehtoinen tekee omaa tehtäväänsä ilmaiseksi ja niin sanotusti pyyteettömästi. Vapaaehtoistoimintaa järjestävän tahon tulee siis ottaa huomioon kiittäminen ja sen tavat. Perusasioita on kiittää tehdystä toiminnasta ja kertoa, että tehdyllä toiminnalla on ollut merkitystä, myös uudestaan mukaan pyytäminen on tärkeää, koska vapaaehtoinen tuntee olevansa silloin tervetullut uudestaan. Kiittäminen voi tapahtua palkitsemalla esim. kahvilla, lounaalla tai vaikkapa kirjalla. Vapaaehtoiselta saatu palaute on myös ensiarvoisen tärkeää, joten joskus voi olla aiheellista normaalin suullisen palautteen lisäksi tehdä erillinen palautekysely. Palaute on erityisen tärkeää jatkoa ajatellen, sillä kaikki palaute tukee jatkossakin toiminnan suunnittelua. (Karreinen, Halonen & Tennilä 2010, 79-81,86-87.)

Auttamistyö on tutkimuksissa aiheuttanut pohdintaa siitä, miksi me autamme, Filosofi Auguste Comte (1875) 1900 –luvulla päätyi tutkimuksissaan tulokseen, että on olemassa kahta erilaista auttamista. Itsekästä auttamista (egoistic helping), jossa kyseessä on auttaminen sen vuoksi, että auttaja saa itselleen jotain hyötyä auttamistyöstä. Toinen muoto on epäitsekäs auttaminen (altruistic

helping), jolloin auttaja haluaa auttaa toista ihmistä, jotta autettavan elämä tai hyvinvointi paranisi ilman, että auttaja odottaisi itselleen auttamistyöstä jotain hyötyä. Vapaaehtoistyössä on kyseessä epäitsekäs auttaminen, josta ei vapaaehtoinen saa itselleen palkkaa. (Franzoi 2009, 469.)

Merkittävintä vapaaehtoistyössä on kuitenkin se, että vapaaehtoistoiminta tuo merkityksiä ja merkityksellisyyttä yksilölle ja yhteisöille sekä uusia kokemuksia ja elämyksiä antamisesta ja saamisesta. Vapaaehtoistoiminta on kulkenut yhteiskuntamme murrosten rinnalla ollen erilaisissa muodoissa kuten talkootyö, hyväntekeväisyys ja armeliaisuus sekä nykypäivänä vapaaehtoistyön muodossa olevana toimintana. Vapaaehtoistyössä tulevat esiin kysymykset vapaaehtoistyön annista, arvosta ja osallisuudesta sekä vapaaehtoiselle että avun vastaanottajalle. Vapaaehtoistyössä olennaiseksi tekijäksi muodostuu kuitenkin vastavuoroisuus kaikissa noissa kolmessa kysymyksessä. Sekä vapaaehtoiselle että vapaaehtoistyön vastaanottajalle on vapaaehtoistyöllä hänen elämälleen arvoa, osallisuutta ja antia monessa mielessä. (Nylund & Yeung 2005, 13-17.)

3.4. Yhteisöllisyys

Yhteisöllisyyttä ihmiset hakevat elämäänsä ja arkeensa. Ihminen ei ole ihminen ilman toisia ihmisiä, koska ihmisyyteen kuuluu sosiaalisuus, yhdessä tekeminen ja oleminen, perheet ja sukulaiset ja niin edelleen. Ilman näitä ihminen ei kykene toteuttamaan ihmisenä olemistaan. Yhteisöllisyys on kuitenkin aikojen saatossa muuttanut muotoaan. Toisaalta näyttää siltä, että yhteisöllisyys olisi vähenemässä, mutta samanaikaisesti toisaalla erilaiset uudet yhteisöllisyyden muodot alkavat muodostua, mistä esimerkkinä vaikkapa erilaiset vertaisryhmät. Yhteisöillä on merkittävä paikka jokaisessa yhteiskunnassa ja yhteisöt tuovat tärkeän lisän yhteiskuntien toimintaan. Tällä hetkellä yhteisöt joutuvat myös ottamaan vastuuta sellaisista toiminnoista, joista julkisen vallan tulisi kantaa vastuu. Tällaista toimintaa on esimerkiksi vapaapalokuntien toiminta merkittävässä määrin (hoitavat yli 50 % Suomen palontorjuntatehtävistä). (Möller & Penttilä 2011, 87-89.)

Yhteisöllisyys oli aikanaan Suomen historiassa tiivistä maalaiskylissä. Yhteiskuntamme rakenteet ovat muuttuneet, joten myös yhteisöllisyyden muodot ovat muuttaneet muotoaan. Muutto maalta kaupunkeihin ja samaten muutto työn perässä on vaikuttanut perheyhteisöjen löyhentymiseen, joten yhteisöjen muodot ovat samaten muuttuneet väljemmiksi ja monipuolisemmiksi. Yksilöllisyyden painottuminen yhteiskuntamme toiminnassa vaikuttaa myös yhteisöjen toimintaan siten, että yhteisöjen toiminnan tulee ottaa huomioon ihmisten yksilöllisyys, toiminnan moniarvoisuus ja –kulttuurisuus sekä monimuotoisemmat yhteisöt. Uutena yhteisöllisyyden muotona on tullut symbolinen yhteisöllisyys, mikä tarkoittaa yhteisöä, jolla on mielikuvallinen yhteinen tekijä kuten esimerkiksi musiikkityyli tai pukeutuminen tai muu sellainen. Tällainen yhteisö voi toimia Internetissä ja toteuttaa yhteisöllisyyttä vaikkapa keskustelufoorumien kautta ilman, että asuinpaikka rajoittaa yhteisön toimintaa. (Harju 2005, 71-73.)

Mitä sitten tarkoittaa yhteisöllisyys? Mitä merkitsee yhteisöllisyys tänä päivänä? Yhteisöllisyys on niin laaja käsite, ettei sitä voi selittää kovin yksiselitteisesti. Yhteisöllisyys voi merkitä perhettä, sukua, asuinalueita, harrastuspiiriä, netissä olevaa virtuaaliyhteisöä tai jotakin Internetin keskustelufoorumia. Yleisesti ottaen yhteisöllisyys tarkoittaa ryhmää, joka toimii siten, että sen jäsenet voivat tuntea samanlaisuutta ja kuuluvansa samanlaisten joukkoon. (Heiskanen 2011, 80.)

Yhteisöllisyys on muuttunut myös sisällöllisesti. Lähihistoriassa yhteisöjä on muodostettu luokka-aseman, työn tai puoluepoliittisin perustein. Nykypäivänä yhteisöllisyys muodostuu usein kulttuuriin, liikuntaan ja vapaa-aikaan liittyvien järjestöjen kautta. Lisäksi erilaiset sosiaali- ja terveysalaan liittyvät järjestöt ja yhteisöt ovat aktivoituneet toiminnassaan sekä myös epävirallisemmin muodostuneet yhteisöt. Erilaisia järjestöjä on Suomessa arvioitu olevan yli 60000, joten voidaan kuitenkin puhua varsin merkittävistä yhteisöllisistä toimijoista. Yhteiskunta tarvitsee aktiivisia kansalaisia ja ihmisiä, jotka ovat tulevaisuudessakin rakentamassa yhteistä tarinaa maassamme ja osallistumassa sekä tekemässä yhteisöjen ja ihmisten kanssa yhteistä tekemistä ja kokemista. (Möller & Penttilä 2011, 88.)

Yhteisöllisyydestä puhuttaessa voidaan puhua kahdesta erityyppisestä sosiaalisesta pääomasta. Identiteettiä vahvistavat yhteisöt toimivat yhteenkuuluvuutta lisäävästi erottamalla meidän yhteisön jäsenet muista ihmisistä. Siltoja rakentavat yhteisöt toimivat siten, että oma identiteetti ylitetään eri yhteyksissä esimerkiksi vaikka uskontokuntien kesken. Siltoja rakentavat yhteisöt ovatkin tärkeitä, koska ne vahvistavat sosiaalista koheesiota yhteiskunnassamme ja mahdollisesti myös laajemmissa kansainvälisissä yhteisöissä. (Möller & Penttilä 2011, 88.)

Yhteisöjen arvoa ja merkitystä ihmisen onnellisuudelle on tutkittu monin tavoin. Tutkimusten mukaan yhteisöjen säilyttäminen on olennaisen tärkeää ihmisen onnellisuudelle ja onnellisuuden tunteen kokemiselle. Monia tutkimuksia on tehty sosiaalisten suhteiden merkityksestä ja tuloksena on ollut selkeästi sosiaalisten suhteiden yhteys onnellisuuteen sekä positiivisiin kokemuksiin ja tunteisiin. Ihmiselle merkittävät suhteet toisiin ihmisiin ovat olennaisia edellytyksiä ihmisen hyvinvointiin. Lisäksi tärkeisiin päämääriin pyrkiminen yhdessä on yksi onnellisuuden perusta. Yhteisöllisyys on tärkeä osa hyvinvointia ja yhteisöllisyyden hyödyistä voi päästä nauttimaan vaikkapa vertaistuen muodossa. Välittävät kaupunkiyhteisöt luovat myös turvallisuutta ja vähentävät rikollisuutta, toimimalla yhdessä ja tasa-arvoisesti. (Möller & Penttilä 2011, 89, 92.)

Yhteisöllisyys voi tulevaisuudessa olla merkittävä tekijä ihmisten arjessa ja elämässä tasapainottavana tekijänä kodin ja työn sekä lasten hoidon järjestämisessä. Vallilassa esimerkiksi työhuoneyhteisö toteutti ratkaisun perheiden työn ja kodin tasapainottamiseksi, järjestämällä lasten hoidon työpaikalla oman lastenhoitajan avulla. Aikuiset olivat myös itse vuorollaan auttamassa lasten hoidossa. Päivällä ruokailu ja yhdessäolo onnistuivat varsin joustavasti. Toinen hyvä esimerkki toimivasta nykyaikaisesta yhteisöstä on Porkkanamafia, jonka toiminta perustuu sekä kuluttajien että kauppiaiden arkea hyödyntävään ekologiseen toimintaan. (Möller & Penttilä 2011, 93.)

Tärkeä tekijä yhteisöllisyyden ylläpitäjänä on myös ruoka. Ruoka on usein se mikä yhdistää ihmisiä ja tuo ihmisiä yhteen erilaisissa yhteisöissä. Tämä johtunee siitä, että ruoka on ihmiselle jokapäiväinen välttämättömyys. Historiassa kuin myös nykypäivässä ruoka on edelleen se, mikä aiheuttaa kiinnostusta ja keskustelua sekä usein ruuan varjolla saadaan hyviä sopimuksia tai yhteistyötä aikaiseksi, vaikka kyseessä olisikin vain kahvin nauttiminen yhdessä. Erilaisia kuntoutujien kahviloita on olemassa esimerkiksi työttömille tänä päivänä. Aikaisemmin olleet Mummon kammarit olivat tällaisia kahvin ja leivonnaisen yhteisöpaikkoja. Ruoka on yhteisöllistä monessa mielessä; sitä voidaan tehdä yhdessä, syödä yhdessä, jakaa yhdessä ja niin edelleen. Ruoka on myös Suomessa monien yhteisöllisten juhlien kohokohta. (Eräsaari 2011, 51-52.)

Työyhteisöt ovat yhteiskunnassamme varsin tärkeällä sijalla koko yhteiskuntamme toimintaa ajatellen. Hyvin toimivat, yhteisölliset ja dialogiset työyhteisöt ovat hyvin toimivan yrityksen merkkejä. Jos yhteisöt toimivat työpaikalla, työssä hyvinvointi lisääntyy. Turvallinen yhteisö muodostuu, kun yhteisymmärryksen hakeminen työyhteisössä toimii jatkumona. Varsinkin, kun kyseessä on sosiaalialan työyhteisö, on tärkeää, että myös asiakkaat voivat kokea asioidessaan työntekijöiden kanssa, että heillä on turvallinen yhteisö ympärillään. Tällainen yhteisö voi muodostua varsin monipuolisesta ryhmästä, johon kuuluu asiakas ja mahdollisesti hänen perheensä sekä ammattiauttajia eri sosiaalisilta aloilta, kuten perhetyöstä ja terveydenhoidon puolelta. Dialogin onnistunut toimiminen tällaisessa yhteisössä on ensiarvoisen tärkeää ja turvallisuuden tuntemusten merkitys samoin. Tällainen yhteisö voi olla muuttuva tapaamiskerroista ja aiheista riippuen, mutta tärkeintä on, että ydinyhteisö toimii asiakasta tukien. (Seikkula & Arnkil 2005, 09-99.)

Yhteisöllisesti on myös mahdollista oppia ja jakaa yhdessä asioita. Yhteisön kokoontuessa pohtimaan ja luomaan uutta yhdessä, silloin voidaan puhua oppimisen tilasta. Oppiminen tapahtuu vuorovaikutuksen kautta yhteisössä ja tilalle tulee uusia tietoja, taitoja, merkityksiä ja tulkintoja yhdessä pohdittavasta asiasta. Jotta oppiminen yhdessä onnistuu, on tässäkin tapauksessa tärkeää yhteisön jäsenten turvallisuuden tunne yhdessä tekemisessä. Kun eri

käytänteitä pystytään jakamaan keskenään yhteisössä, voidaan oppia yhdessä soveltamaan sopivia käytänteitä monipuolisemmin ja mahdollisesti myös toisen yhteisön toiminnan kulttuureihin. Tällaisilla toimivilla yhteisöillä on mahdollisuus kehittää omia toimintojaan ja mahdollisuus soveltaa niitä myös laajemmin tarvittaessa. (Koskimies & Pyhäjoki & Arnkil 2012, 10-11.)

Kirkko ja seurakunnat ovat olleet historiassa vahvasti yhteisöllisiä omassa toiminnassaan. Nykypäivän haaste onkin seurakunnille, miten tulevaisuudessa toimitaan. Kirkko onkin tehnyt uuden strategiansa vuoteen 2015 asti. Tässä strategiassa kirkko yhteisönä painottaa heikoimmista huolehtimista ja maailmanlaajuisen vastuun kantamista. Erityisesti vapaaehtoiset huomioidaan strategiassa, jotta heille tarjotaan mahdollisuus toimia lähimmäisenrakkauden puolesta ja kantaa vastuuta. Kirkon yhteisölliseksi tehtäväksi on nostettu myös heikommassa asemassa olevien puolesta puhuminen yhteiskuntamme keskusteluissa. Kirkko yhteisönä on myös velvoitettu osallistumaan toimintaansa oikeudenmukaisuuden, luomakunnan ja rauhan puolesta. Seurakunnan yhteisön jäsenten merkityksen vahvistaminen on lisäksi nostettu tärkeään asemaan varsinkin nuorten ja nuorten aikuisten sekä seurakuntaan muuttavien uusien jäsenten kanssa. Yhtenä tärkeänä yhteisöllisenä suuntana on työntekijäkeskeisen ajattelun muuttaminen seurakuntalaisten tarpeista lähteväksi ja luoda seurakuntalaisille mahdollisuuksia omaan toimintaan. (Meidän kirkko – Osallisuuden yhteisö i.a.)

Kirkko 2020 tulevaisuusselonteko määrittää kirkon toiminnaksi, että ”Kirkko on osallisuuden yhteisö, joka muodostuu jäsenistä”. Selonteossa mainitaan lisäksi Euroopan yhteisön merkityksestä, missä myös kirkolla on tärkeä tehtävä. Euroopan kirkot yhdessä katsovat, että ”kristinuskon henkinen, hengellinen ja kulttuurinen perintö on Euroopan sisäisen rikkauden voimanlähde”. Yhteisöllisyydestä mainitaan samaisessa selonteossa seuraavasti

Yhteiskunnat ovat aina tarvinneet yhteisöllisyyttä. Yhteiskunta, joka perustuu ainoastaan yksilöiden keskinäiselle kilpailulle, ei voi menestyä pitkällä tähtäimellä. Yhteisöllisyys nähdään keinona ratkaista ongelmia ja luoda yhteenkuuluvuutta.

Tulevaisuusselonteossa mainitaan myös muuttuvista yhteisöistä ja niiden muodoista, että yhteisöllisyys on muuttunut kevytyhteisöllisyydeksi, jossa ihmissuhteet eivät olekaan kiinteässä suhteessa ihmisiin, vaan ihmissuhteita voidaan vaihtaa helpommin perustein kuin ennen. Puhutaan myös yhteisöllisyyden toteuttamisesta ”parveilemalla”, jolla tarkoitetaan uusia projektinomaisia yhteisöjä, joita toteutetaan hetkellisesti ja lyhytjänteisesti. Ongelmana mainitaan lisäksi yhteisöjen toiminnan heikkeneminen, koska jäsenet eivät jaksakaan enää sitoutua esimerkiksi ajanpuutteen vuoksi yhteisöönsä. Omat vaikutuksensa yhteisöjen hajaantumiseen on kuntauudistuksella, kun kuntia yhdistellään aina vain suuremmiksi yhteisöiksi. (Kirkko 2020 i.a.)

Seurakunnan yhteisöissä toimitaan siten, että yhteisöt ovat olemassa, jotta ne pystyvät toteuttamaan niille annettua tehtävää. Kirkon yhteisöllisyys ei kuitenkaan ole pelkkää toiminnan toteuttamista vaan voidaan puhua lisäksi kahdesta eri ulottuvuudesta, josta kirkon yhteisöllisyys muodostuu. Toinen ulottuvuus rakentuu toimintaan ja ulkoiseen todellisuuteen toinen puolestaan rakentuu sisäisestä kokemusmaailmasta ja sen perusarvoista. Tämä yhteisöllisyyden kaksijakoisuus on helposti nähtävissä kirkon yhteisöjen toiminnassa, on kyseessä sitten esimerkiksi vapaaehtoistoiminta tai jumalanpalvelus. Kirkko on kuitenkin selkeästi vielä hyvinkin yhteisöllinen toiminnassaan, sillä ilman seurakuntalaisia kirkko ei ole seurakunta, joten jäsenien ja yhteisöllisen toiminnan merkitys on merkittävä. (Huhtinen 2002, 17, 29.)

4 TUTKIMUKSEN TARKOITUS, TAVOITTEET JA TUTKIMUSONGELMA

4.1 Tutkimuksen tarkoitus

Tutkimuksessa on tarkoitus kartoittaa nykyistä Salotossa olemassa olevaa toimintaa ja tilaa sekä löytää selityksiä toiminnan tarpeellisuudesta Salon kaupungin ja seurakunnan asukkaille eli miten Salotossa järjestetyt palvelut ja asiakkaiden tarpeet kohtaavat. Selitystä haetaan erityisesti siihen, mikä muuttuu paremmaksi Saloton palvelujen, tilan ja toiminnan tuloksena varsinkin asiakkaan näkökulma ja kokemukset huomioiden.

Tarkoituksena on lisäksi tutkia Saloton järjestämän toiminnan yhteisöllisyyttä ja sen merkitystä yksinäisyyttä vähentävänä tekijänä asiakkaan elämässä. Mitä merkitsee Saloton toiminta asiakkaan omassa arjessa ja lisääkö se asiakkaan elämään yhteisöllisyyden kokemuksia? Antaako yhteisöllisyys esimerkiksi vertaistuen muodossa asiakkaalle lisää myönteisiä kokemuksia ja tukee siten asiakkaan omaa arkea ja elämää?

Tärkeä näkökulma on myös tutkia Saloton toiminnan tarkoitusta koko Salon alueen kaupungin ja seurakunnan asiakkaiden elämässä. Onko muita vastaavia asiakkaiden elämää tukevia ja yhteisöllisyyttä lisääviä toimintoja tai paikkoja Salon kaupungissa? Tutkimuksen tarkoitus on siis peilata myös toimintaa muiden Salon alueen toimintojen kanssa.

4.2 Tutkimuksen tavoitteet

Salon seurakunta kuten muutkin seurakunnat ovat kohdanneet talouden tiukentumisen, minkä vuoksi erilaisia säästöjä pohditaan seurakunnissa vakavasti. Myös Salotossa järjestettävää toimintaa on tärkeää arvioida ja Saloton toiminnan tarpeellisuutta tässä Salon nykyisessä taloudellisessa tilanteessa, mikä vaikuttanee myös Salon seurakunnan tilanteeseen pienentyneinä verotuloina. Salon seurakunnan diakoniatyö ja vapaaehtoistyö tekevät yhteistyötä Saloton toiminnan ylläpitämiseksi, mikä on toimintaa tukeva

tekijä. Saloton toiminnan tilat ovat kuitenkin vuokratut ulkopuoliselta, joten vuokratulot lisäävät seurakunnan kustannuksia.

Tutkimuksen tärkeitä tavoitteita on selvittää Saloton asiakkaiden kokemuksia toiminnasta ja toiminnan myönteisiä merkityksiä Salotossa käyville asiakkaille heidän elämässään sekä vapaaehtoistyön merkitystä Saloton toiminnassa asiakkaan näkökulmasta. Tutkimuksen tärkeä osatavoite on myös selvittää asiakkaiden syitä ja tarpeita eli miksi asiakas käy Salotossa eli mikä tekee toiminnasta asiakkaalle tärkeän ja mitä positiivista asiakas saa käydessään Salotossa. Toinen tärkeä osatavoite on selvittää Saloton merkitystä asiakkaan vertaistuellisuuden ja yhteisöllisyyden kokemusten lisääjänä. Nämä tavoitteet ovat tärkeitä, koska niiden tulokset kertovat toiminnan tärkeydestä niin asiakkaalle kuin seurakunnalle ja Saloton toiminnasta vastaaville. Saloton toiminta on säästösyistä siirretty lopetettavien toimintojen listaan, joten tutkimuksella on tarkoitus saada lisäksi tietoa siitä, onko toiminta niin merkittävää, että sitä tulee tulevaisuudessakin jatkaa samalla toimintamuodolla.

Kolmas tutkimukseni tavoite on saada selville Saloton toiminnan ja palvelujen myönteiset merkitykset koko Salon kaupungin ja seurakunnan asukkaille, jotka käyttävät Saloton palveluja jossakin muodossa. Lisäksi tavoitteena on selvittää mahdollisia samantyyppisiä toimintoja Salon kaupungissa. Tällöin voidaan tarkentaa lisää Saloton merkittävyyttä Salon alueelle varsinkin, jos vastaavia matalan kynnyksen toimintamuotoja ja tiloja ei löydy.

4.3 Tutkimusongelma

Tutkimuksessa on tutkimusongelman rajaaminen ollut varsin työlästä, sillä tutkimuksessa oli niin monta ulottuvuutta. Havaintopäiväkirjojen aineiston pohjalta tutkimusongelmaksi tuli esiin kuitenkin selkeästi asiakkaiden kokemukset yhteisöllisyyden merkityksestä heidän elämässään. Kiinnostavaksi tutkimusongelmaksi tämän asiakkaan kokeman yhteisöllisyyden rinnalle muodostui myös koko Salon alueen tilanteen tutkiminen yhteisöllisyyden näkökulmasta. Lisäksi tutkimusongelmassa on otettava huomioon

opinnäytetyöni järjestävä taho eli Salon seurakunta ja heidän tarpeensa selvittää Saloton toiminnan tarpeellisuutta, joskin tutkimusongelmaksi olen ottanut asiakkaan näkökulman myös tässä kysymyksessä.

Tutkimusongelmana yhteisöllisyyden merkityksen tutkiminen asiakkaan näkökulmasta on erityisen ajankohtainen näinä päivinä Suomen ja Salon taloudellinen tilanne huomioiden. Ajankohtaiseksi tutkimusongelma muodostuu juuri työttömien määrän, syrjäytymisen ja yksinäisyyden lisääntymisen vuoksi varsinkin Salon alueella. Ihmisten tukeminen vaikeissa elämäntilanteissa tuo paljon lisää kustannuksia, joita pitäisi pystyä vähentämään erilaisilla luovilla menetelmillä, tukemalla ihmisten arkea mahdollisimman monipuolisesti ja vähäisillä kustannuksilla. Sen vuoksi tutkimukseni Saloton toiminnan myönteisistä vaikutuksista asiakkaan elämässä erityisesti yhteisöllisyyden ja vertaistuen näkökulmasta, yksinäisyyttä vähentävän toiminnan kautta, on erittäin kiinnostava tutkimuskysymys varsinkin, kun Saloton toiminnassa on mukana varsin paljon ns. ilmaisia vapaaehtoistyöntekijöitä.

Vapaaehtoisten merkitys nyky-yhteiskunnassamme on jatkuvasti lisääntynyt ja heidän työnsä tärkeys suomalaisten jaksamisessa ja yksinäisyyttä vähentävänä tekijänä on jatkuvasti tullut tärkeämmäksi. Varsinkin hyväkuntoiset eläkeläiset ovat innolla mukana vapaaehtoistyössä ja tekevät siten yhteisöllisyyttä ja osallisuutta lisäävää yhteiskunnalle ilmaista, mutta sitäkin tärkeämpää työtä. Vapaaehtoistyötä tulisi yhteiskunnassamme pitää erityisen tärkeänä ja merkittävänä, sillä ilman vapaaehtoisia meillä olisi vielä enemmän yksinäisiä ihmisiä. Lisäksi yhteisöllisyys on lisääntynyt aktiivisten vapaaehtoisten myötä kansalaistemme elämässä.

5 TUTKIMUSYMPÄRISTÖ JA TUTKIMUKSEN KOHDERYHMÄ

5.1 Tutkimusympäristö

Tutkimuksen tutkimusympäristönä ovat Saloton palvelut ja toiminta sekä palveluja käyttävät asiakkaat Salon alueella. Salotto on ollut toiminnassa vuodesta 2000 lähtien, mutta toiminnan muodot ovat muokkautuneet kymmenen vuoden aikana. Nykyisen kaltainen toiminta on osittain samanlaista kuin toiminnan alussa, mutta erityisen tärkeää on tällä hetkellä yhteys Saloton vapaaehtoistyön Suurella sydämellä–hankkeeseen, joka on projektiluontoisena lähtenyt toimintaan vuonna 2010 syksyllä ja projektin olisi tarkoitus päättyä 2013 keväällä. Toimintaa on mahdollisesti tarkoitus jatkaa samalla toimintamuodolla kuin varsinaisen hankkeen aikakin. Salotossa järjestettävästä toiminnasta olen saanut asiantuntevaa tietoa suoraan työntekijöiltä ja vapaaehtoisilta, jotka työskentelevät Salotossa.

Salotossa järjestettävässä toiminnassa on tärkeintä olla koko Salon alueen kotoisa, matalan kynnyksen kohtaamispaikka sekä erilaisille ryhmille että yksityisille kävijöille. Perustoimintaan kuuluu kahvila leivonnaisineen tiistaista perjantaihin, jolloin aukioloaika on klo 10.00 – 14.00. Vakituksia ryhmiä toimii tilassa tiistaisin käsityöpiirinä klo 11.00 - 13.00. ja perjantaisin Salotossa käyvät seurakunnan vierailijat ohjelmiseen klo 10.15 – 11.15. Muita vakituksia ryhmiä, jotka käyttävät Saloton tilaa kahvilan sulkemisajan jälkeen, ovat maanantaisin Porinapiiri, keskiviikkoisin Mielenterveysilta klo 16.00 – 18.00 ja Sururyhmä joka toinen keskiviikko sekä torstaisin on Saloton tilassa suonensisäisten huumeiden käyttäjille terveysneuvontapiste. Salotossa työskentelee tällä hetkellä vakituksena yksi emäntä ja yksi diakoni, jonka tehtävänä on pääasiassa koordinoida seurakunnan vapaaehtoisia työntekijöitä ja kouluttaa heitä sekä vastata Saloton toiminnan keräyksistä ja keräyskohteista. Diakoni myös päivystää muutaman tunnin kerran viikossa tiistaisin Salotossa.

Salotto on tällä hetkellä mukava kohtaamispaikka monenlaisille kävijöille ja vapaaehtoistoiminnan keskus. Seurakunnalle on vapaaehtoisten tekemä työ

todella tärkeää, sillä esim. Salon seurakunnassa on noin 300 vapaaehtoista, jotka tekevät elintärkeää työtä erilaisissa seurakunnan tapahtumissa. Ilman vapaaehtoisia seurakunnan toimintaa ei voitaisi toteuttaa nykyisissä toiminnoissa, joten vapaaehtoisten työ on todella merkittävää. Diakonin tehtävä koordinaattorina on myös olennainen osa toimintaa kuin myös vakituisen emännän rooli Saloton toiminnassa.

5.2 Kohderyhmä

Tutkimuksen kohderyhmänä ovat asiakkaat, jotka käyttävät Saloton palveluja tai ovat toiminnassa mukana joko asiakkaan tai työntekijän roolissa. Saloton tarjoamia palveluja käyttävät kaiken ikäiset Salon asukkaat, vaikka pääasiallinen asiakkaiden ikäryhmä onkin yli 60 vuotta vanhat asiakkaat. Kohderyhmä koostuu Saloton asiakkaista, joita on n. 200 per viikko. Asiakkaat käyvät joko yksittäin, ystävän kanssa tai ryhmissä sekä osa asiakkaista haluaa osallistua vain erilaisiin Saloton järjestämiin vierailijatilaisuuksiin tai muihin sellaisiin toimintoihin. Kohderyhmään lukeutuvat myös vapaaehtoistyöntekijät, jotka ovat olleet mukana tutkimuksen aineistoa kerätessä.

Erityisesti on tutkimuksessa kiinnostanut kohderyhmän kokemukset ja näkemykset Saloton toiminnasta sekä asiakkaiden omat kertomukset Saloton toiminnan ajalta myös ennen vapaaehtoistyön Suurella sydämellä-hankkeen alkamista. Salotossa lokakuussa 2012 järjestetyn asiakastytyväisyyskyselyn pohjalta, saatiin myös tietoa siten, että oma asemani työntekijänä ei päässyt vaikuttamaan asiakkaan antamiin vastauksiin, koska asiakkaat vastasivat nimettöminä. Asiakkaiden vastauksia kyselyyn tuli 43, joista naisia oli 22 ja miehiä 21, mikä kertoo myös selkeästi, että Salottoa käyttävät sekä miehet että naiset hyvinkin tasavertaisesti. Vastanneiden määrä oli hyvä, sillä asiakastytyväisyyskyselyyn eivät osallistuneet Salotossa käyvät ryhmät, vaan ainoastaan kahvilassa kävijät. Mahdollisesti jotkut kävijöistä olivat myös joihinkin ryhmiin osallistujina, mutta pääasiassa vastaukset kyselyyn tulivat kahvilassa ja kaikille avoimissa tilaisuuksissa käyneiltä asiakkailta.

6 AINEISTON KERUU- JA ANALYSOINTIMENETELMÄT SEKÄ TUTKIMUS-PROSESSIN KUVAUS

6.1 Tutkimuksen aineiston keruumenetelmät

Tutkimuksessa metodina ja aineiston keruumenetelmänä on käytetty pääasiassa havaintopäiväkirjaa ja osallistuvaa havainnointia kvalitatiivisena kenttätutkimuksena. Havainnointipäiväkirjojen tietojen keruuseen meni yhteensä 14 tuntia. Havaintopäiväkirja oli varsin tehokas keino nähdä toimintaa Salotosta sisältäpäin, koska oli mahdollista osallistua keskusteluun ja tarkentaa kysymyksillä epäselviä kohtia. Salotossa järjestettiin myös seurakunnan asiakastytyväisyyskysely lokakuun aikana. Koska asiakkaita on noin 200 per viikko, oli hyvä käyttää hyödykseen kyselyn tuloksia, jotta saisi mahdollisimman hyvin tietoa mahdollisimman monelta asiakkaalta. Kyselystä sekä tehdyistä havainnointikäyntikerroista tiedotettiin tiedotteella, joka oli Saloton ilmoitustaululla, joten asiakkailla oli tieto siitä, miksi kyselyä ja havainnointia tehtiin.

Tietojen keräämisestä tiedotettiin joka kerta myös ryhmiin osallistuttaessa tai asiakkaiden kanssa keskusteltaessa. Käydyistä keskusteluista kysyttiin lupaa asiakkailta vielä erikseen merkintöjä tehtäessä havainnointipäiväkirjaan. Tutkimuslupaa havainnointipäiväkirjan tekemiseen opinnäytetyötä varten oli kysytty Salon seurakunnalta ja esimieheltä, joka vastaa myös Saloton toiminnasta esimiehen asemassaan. Tutkimusluvasta sovittiin heti alussa, kun Salon seurakunnan diakoniatyön kanssa päätettiin tehdä tutkimus Saloton toiminnasta. Tutkimus katsottiin tarpeelliseksi ja tietojen keruu välttämättömäksi, jotta saataisiin selvyys Saloton toiminnan tarpeellisuudesta ja jatkumisesta, koska Salon seurakunnassa on tällä hetkellä työn alla säästötoimenpiteet. Salotto on säästösyiden takia merkitty lopetettavien toimintojen listaan, koska Salotto toimii vuokratiloissa.

Osallistuva havainnointi on hyvä aineiston keruumenetelmä, koska havainnointi on erinomainen tapa saada luontainen tilanne ihmisten kanssa käytävää

keskustelua varten vuorovaikutuksellisessa ilmapiirissä ja missä keskustelun kautta saadaan monipuolisempaa tietoa kuin haastattelulla, koska keskusteluun pääsevät mukaan monet asiakkaat ja keskustelu muokkaantuu keskustelun edetessä.

6.2 Aineiston analysointimenetelmät

Tutkimuksessa analysointimenetelmänä on sisällönanalyysi, jossa tutkimuksen kohteena ovat havaintopäiväkirjan merkinnät ja osallistuvan havainnoinnin välityksellä kerätty tieto, joka on saatu yhteisten keskustelujen aikana. Havainnointipäiväkirja on tehty strukturoimattomana, avoimena ja keskustelumuotoisena osallistuvana havainnointina. Tärkeää on saada keskustelujen aikana mahdollisimman välitöntä tietoa asiakkailta heidän näkemyksistään Saloton toiminnasta kuin myös toiminnan merkityksistä heidän omaan hyvinvointiinsa ja arkeensa. Keskustelujen herättämiseen on käytetty Salon seurakunnan asiakastyytyväisyys -kyselykaavaketta, jossa tiedusteltiin mikä on hyvää Saloton toiminnassa ja mitä tulisi parantaa.

Sisällönanalyysimenetelmän ohella on sovellettu diskurssianalyysimenetelmää, jolloin on keskitytty käytyjen keskustelujen sisältämään materiaaliin. Sovelletussa diskurssianalyysissä on tarkasteltu sekä tapahtumalottuvuutta että merkitysulottuvuutta, eli keskustelua tarkastellaan tapahtumana. Lisäksi on tarkasteltu tapahtuman ja keskustelun välistä merkitystä, diskurssissa on siis dialektinen muoto tapahtuman ja merkityksen välillä (Ricœur 2000, 34-35). Käytännössä tämä tarkoittaa Salotossa tehdyn havaintohetken tilannetta ja hetkeä, jossa keskustelu on käyty siinä muodossa kuin se juuri kyseisellä hetkellä on tapahtunut ja juuri näiden keskustelujen muotoutumista sen hetkisessä tilanteessa. Kyseistä tilannetta ei voi täysin samanlaisena uusia, koska keskustelu on edennyt juuri tilanteen ja avoimen keskustelun muodossa ja henkilöiden kesken, jotka ovat olleet juuri siinä hetkessä paikalla osallistumassa keskusteluun (Ricœur 2000, 39). Keskustelujen merkitykset siis perustuvat määrättyyn aikaan, paikkaan ja toimintaan sekä keskustelijoiden omiin erilaisiin sosiaalisiin käytäntöihin, jotka ovat rakentuneet osana

diskurssion kokonaisuutta, missä toimintaulottuvuus on olennainen tekijä (Jokinen ym. 1993, 21, 28). Moniulotteisuus ja vuorovaikutuksellisuus juuri tapahtuvassa luonnollisessa tilanteessa eli kontekstissa on tuonut diskurssianalyysiin rikkautta aineiston tutkimuksessa (Jokinen ym. 1993, 29, 30). Kulttuurinen konteksti on myös huomioitu sovellettua diskurssianalyysia tehtäessä, sillä esimerkiksi tämänhetkinen taloudellinen tilanne näkyy Salotossa käytyjen keskustelujen sisällössä. Olennainen osa tutkimusta on ollut myös löytää käydyistä keskusteluista jokin yhteinen tekijä, joka erottuu selkeästi olennaiseksi tarkasteltavaksi tutkimuskohteeksi.

Saloton kulttuurinen konteksti muodostuu pitkälti Saloton - kaiken kansan olohuone nimestä. Paikka on kaikille avoin ja samoin toiminta. Asiakkaat muodostavat myös yhden osan kulttuuria tuoden mukanaan oman historiansa ja taustansa. Koska Saloton asiakkaat tällä hetkellä pääasiassa koostuvat yli 60 - vuotiasta, heidän elämänkokemuksensa ja elämänkaarensa vaihe tuo Salottoon tiettyä arvokkuutta ja rauhallisuutta kuin myös hyväksyvää asennetta toisia ihmisiä kohtaan. Ikä tuo ihmiselle viisautta ja myös arvostusta toisen ihmisen läsnäolosta. Kunnioittava ja toisia arvostava ilmapiiri, juontaa varmasti myös juurensa ihmisten elämänkokemuksesta, sillä kun on elänyt jo 60 vuotta, on ehtinyt näkemään yhtä ja toista sekä elämänviisautta on matkan varrella ehtinyt karttumaan toisia ihmisiä kohtaan. Kulttuurinen konteksti on myös yhdeltä osalta vapaaehtoistyöntekijöiden vaikutusta, sillä heidän lähimmäisenrakkauteen perustuva auttamistyönsä tuo paljon lämpöä Saloton toimintaan. Seurakunnan asema toiminnan järjestäjänä tuo mukavasti kristillisyyden ajatusta Saloton kulttuuriseen kontekstiin.

Vaikka pääasiallinen analyysimenetelmä on sisällönanalyysi, on Saloton tutkimuksessa sovellettu myös diskurssianalyysimenetelmää, koska tutkimus on perustunut juuri Salotossa tapahtuvaan kontekstiin paikan, keskustelijoiden ja tilanteen kesken. Diskurssianalyysimenetelmä ei ole muutenkaan kovin selkeärajainen menetelmä vaan sitä voidaan nimittää ”väljäksi teoreettiseksi viitekehukseksi”, jossa lähtökohtaoletukset vaihtelevat. Teoreettisia lähtökohtia voivat olla esim. ”oletus kielen käytön sosiaalista todellisuutta rakentavasta luonteesta” tai ”oletus merkityksellisen toiminnan kontekstisidonnaisuudesta” tai

”oletus toimijoiden kiinnittymisestä merkityssysteemeihin”. Näistä oletuksista Saloton kontekstiin sopii parhaiten analyysin perusteella kaksi viimeistä. Salotto on osa Salon seurakunnan toimintaa, joka puolestaan kuuluu Salon alueelle Varsinais-Suomessa. Tämä merkitsee, että Saloton toiminnan kontekstiin vaikuttaa myös paikkakunta ja kunnan taloudellinen tilanne, joka puolestaan vaikuttaa Salotossa käyvien asiakkaiden arkeen ja arjen keskusteluihin. Tässä sovelletussa diskurssianalyysissä on tutkittu myös Saloton toiminnan merkityksellisyyttä ja kontekstisidonnaisuutta Salon alueeseen ja asiakkaiden elämään. Samalla on tutkittu toimijoiden kiinnittymistä Saloton merkityssysteemeihin. Nämä molemmat näkökulmat ovat liittyneet olennaisesti tutkimuskysymyksiin ja siten myös analyysin näkökulmiin. (Jokila & Juhinen & Suoninen 1993, 17-18.)

Salotossa tehdyistä havaintopäiväkirjoista tuli selkeästi esille erityisesti yhteisöllisyyden merkitys ja yksinäisyyden väheneminen asiakkaan elämässä hänen käydessään Saloton toiminnoissa. Lisäksi kaksi muuta esiin selkeästi tullutta tekijää olivat vapaaehtoisten merkitys Saloton toiminnassa kuin myös mahdollisuus välittömään vuorovaikutukseen. Analyysissäni on keskitytty juuri näihin olennaisiin esiin tulleisiin tekijöihin ja niiden merkitykseen asianomaisten omassa arjessa ja elämässä sekä Saloton merkitystä yhteisöllisyyden tuottajana.

6.3 Tutkimusprosessin kuvaus

Tutkimusprosessi lähti Salon seurakunnan diakoniatyön tarpeesta, jossa piti selvittää diakoniatyön toimintoja Salon uuden strategian säästönäkökulmien pohjalta. Ajankohtaiseksi tuli myös Saloton – kaiken kansan olohuoneen toiminnan tarpeellisuuden selvittäminen, sillä Salotto oli yksi lopetusuhan alla olevista toiminnoista, koska Salotto toimii vuokratiloissa. Diakoniatyönjohtajan kanssa käytiin keskustelu tutkimuksen tarpeellisuudesta ja ideapaperin esitin tämän tutkimusaiheen pohjalta. Ideapaperin esittämisen jälkeen tutkimus varmistui seminaarissa annettujen ohjeiden mukaan tutkimuspainotteiseksi opinnäytetyöksi. Samassa seminaarissa viime keväänä 9.5.2012 tutkimuksen

tiedon keruumenetelmä muotoutui tutkimuksen luonteen vuoksi havaintopäiväkirjan perusteella tehtäväksi tiedon keruuksi.

Syyskuussa oli tutkimuksen havaintopäiväkirjan työstämisen selvittelyä ja havaintokäyntien päivämäärien sopimista Salottoon. Syyskuussa tehtiin myös suunnitelmaa seurakunnan Saloton asiakastyytyväisyyskyselystä, jossa tärkeimmät kysymykset koskivat asiakkaiden mielipiteitä siitä, mikä on hyvää Saloton toiminnassa ja mitä pitäisi vielä kehittää. Asiakastyytyväisyyskysely tehtiin Salotossa lokakuun aikana.

Havainnointikäyntikertoja oli kolme 2.10., 4.10. ja 5.10. Yhteensä havainnointitunteja tuli 12 tuntia. Opinnäytetyön suunnitelman esitys oli 10.10.2012, jolloin selvisi tutkimuksen rajaus ja tutkimuksen tarkempi otsikointi sekä yhden havainnointikerran mahdollinen tarpeellisuus tutkimuksen näkökulman tarkentamiseksi. Tutkimuksen vuoksi tehtävä osallistumaton havainnointikäynti oli 30.10., jolloin havainnointi tapahtui ulkopuolisena tarkkailuna. Siten oli mahdollisuus saada vielä neutraalimpi kuva Saloton toiminnasta ja tarkistaa vielä kysymyksiä, joita oli noussut aiempien havaintojen pohjalta. Aikaa havainnointipäiväkirjan tekemiseen, asiakastyytyväisyyskyselyn koostamiseen, tiedonhakuun ja havainnointipäiväkirjan sisällönanalyysiin kului yhteensä n.60 tuntia.

Mahdollisuuksia tutkia havaintopäiväkirjojen perusteella Saloton toimintaa löytyi erilaisia. Parhaaksi aineiston analyysimenetelmäksi vahvistui sisällönanalyysi, johon lisäksi soveltavan diskurssianalyysin menetelmä sopi hyvin Saloton toiminnan tutkimiseen varsinkin havaintopäiväkirjan sisällön vuoksi. Tutkimusmetodina oli osallistuva havainnointi, mikä tarkoittaa osallistumista Salotossa asiakkaiden kanssa käytyihin keskusteluihin niin ryhmässä kuin yksittäisten asiakkaiden kanssa. Diskurssianalyysin teoriat soveltuivat osittain hyvin myös oman tutkimuksen aineiston analyysiin. Opinnäytetyön kirjoittaminen tapahtui lokakuusta 2012 lähtien. Opinnäytetyön osan esitin 12.12.2012 ja lopullinen opinnäytetyöni 6.2.2013.

7 AINEISTON ANALYYSI JA TUTKIMUSTULOKSET

7.1 Tutkimuksen aineiston analyysi

Havaintopäiväkirjojen perusteella tuli esiin asiakkaiden keskustelujen pohjalta neljä tärkeää tekijää, kun mietittiin Saloton toimintaa ja sen merkitystä heidän omassa elämässään ja arjessaan. Yksinäisyyden tuntemukset olivat yksi tekijä, mikä sai asiakkaat tulemaan Salottoon. Asiakastyytyväisyyskyselyn perusteella Salotto on asiakkaalle tärkeä paikkana, jossa on mahdollista saada ystävällistä ja mukavaa juttuseuraa, jolloin yksinäisyyden tuntemusten määrä selkeästi vähenee. Havaintopäiväkirjojen perusteella yhteisöllisyys oli se tekijä, joka eniten vaikutti positiivisesti asiakkaan elämään. Keskusteluista kävi selkeästi ilmi se, että Salotto ja sen asiakkaat kuin myös vapaaehtoiset työntekijät ovat lämmin yhteisö, jossa yksilö voi tuntea olevansa hyväksytty ja tervetullut. Vertaistuki koettiin myös varsin olennaisena Saloton toiminnassa sekä havaintopäiväkirjan että kyselyn perusteella. Yksinäisyyden kokemukset, yhteisöllisyys, vapaaehtoiset ja vertaistuki muodostuivat tutkimuksen keskeisiksi käsitteiksi. Erityisesti tutkimuksen näkökulma keskittyi yksinäisyyden kokemusten vähenemiseen asiakkaan elämässä ja toisaalta yhteisöllisyyden kokemusten lisääntymiseen asiakkaan arjessa ja elämässä.

Vertaistuki koettiin olennaisena tekijänä Saloton toiminnassa sekä havaintopäiväkirjojen että kyselyn perusteella. Koettiin muun muassa, että ”täällä olemme onnellisia parittomia”, kuten eräs asiakas asian tiivistä, havainnoitavan keskustelun aikana. Tämä asiakas siis koki, että samanlaisia, vertaisia ihmisiä käy Salotossa ja heiltä saa ymmärrystä ja vertaistukea omaan elämään. Keskusteluissa otettiin esiin myös esimerkiksi laulamisen ja kristillisyyden merkitys. Samanlaisia laulamista tai kristillisyydestä kiinnostuneita ihmisiä on Salotossa joka torstai, jolloin Salotto on täynnä ja istumispaikoista on jopa puute, mikä ei yleensä seurakunnan toiminnassa ole kovin tavanomaista. Saloton toiminta on siis selkeästi myös vertaistuellista toimintaa varsin moninaisesti käsityöpiirien ja seurakunnan vierailupäivänä torstaina sekä erilaisten vertaisryhmien kokoontumispaikkana.

Selkeästi tärkeä asiakkaiden kokema asia oli myös vapaaehtoisten työntekijöiden ja emännän merkitys toiminnassa. Salotossa vapaaehtoistoiminnan suuri merkitys kävi ilmi havaintopäiväkirjojen keskustelujen perusteella. Emännästä mainitaan keskustelujen aikana paljon positiivista ja hänen persoonaansa kuvataan emännän läsnä ollessakin muun muassa siten, että ”tämä meidän emäntä on aina iloinen ja ystävällinen”. Vapaaehtoisia työntekijöitä kehuaan samaten heidän läsnä ollessa mainiten, että

Nämä vapaaehtoiset ovat niin hienoja ihmisiä, tuovat kahvit ja leivonnaiset ihan pöytään asti, kun tietävät, että itse on vaikea hakea. Ovat niin ystävällisiä ja hyviä kuuntelemaan.

Kuunteleminen, hyväksyvä ja inhimillinen asenne asiakasta kohtaan ovatkin vapaaehtoisen työntekijän tärkeitä ominaisuuksia (Engblom & Lehtonen 2010, 9).

Yhteisöllisyys on havaintopäiväkirjojen asiakkaiden keskustelujen mukaan olennaisin tekijä, jonka asiakkaat kokevat erittäin tärkeänä Saloton toiminnassa. Havaintopäiväkirjojen keskustelujen havainnoinneista yhteisöllisyys mainitaan kaikkein useimmin yhteisten keskustelujen, tekemisen ja erilaisten osallistumisien muodoissa. Salotossa kävijät olivat lähes kaikki joko eläkeläisiä, kuntoutujia, tai muuten vain yksinäisiä ihmisiä ja he kokivat, että Salotto antaa heille kokemuksia yhteisöllisistä asioista sekä arjen elämässä että toisille myös yhteisen kristillisyyden kokemuksia, joita ei muuten arjessa välttämättä koe lainkaan asiakkaiden mielestä.

Havaintopäiväkirjan perusteella 2.10. tuli esille myös Saloton yhteisöllisyys käsityöpiirin toiminnassa. Käsityöpiirissä keskustelu polveili asiasta toiseen puikkojen kilinän säestyksellä. Paikalla oli kolme vakituisesti käsityöpiirissä käyvää rouvaa, joista yksi rouva oli ollut käsityöpiirissä aivan sen alkuajoista asti. Keskustelussa käsiteltiin Saloton alkuaikoja ja miten Salotto on ollut jo noin 12 vuotta toiminnassa. Välillä toimintaa on järjestetty myös kirkon tiloissa. Tulipalo muistettiin vielä varsin elävästi, koska sen jälkeen tilat muuttivat

nykyiseen toimipisteeseen. Rouvat kokivat Saloton toiminnan heille todella tärkeäksi, koska kaikilla rouvilla aviomiehet ovat jo kuolleet ja heidän on mukavaa tulla tuttuun yhteisöön ja tuttujen kanssa keskustelemaan asioista, joita ovat yhdessä jakaneet jo useita vuosia. Yhteisöllisyys ja yhteinen tekeminen ja kokeminen yhdessä olikin rouvien mielestä se tekijä, joka sai heidät lähtemään Salottoon. Yksi rouvista kertoi myös, että oli mukavaa tulla Salottoon, kun tiesi, että löytäisi mukavia juttukavereita ja voi ajan kanssa keskustella. Rouva jatkoi, että kun ”kotona pakkaa olemaan aika hiljaista ja yksinäistä, ei ole edes kissaa seuraa pitämässä”. Selkeästi rouva koki yksinäisyyden tuntemuksia vähentävänä tekijänä Salotossa käymisen.

Yksinäisyydestä käytiin paljon muutenkin keskusteluja ja yksinäisyyden negatiivisista kokemuksista, jotka voivat kasvaa erilaisista ja moninaisista syistä. Keskusteluissa pohdittiin muun muassa 4.10. erilaisia syitä yksinäisyyteen. Paikalla oli viisi iäkkäämpää herrasmiestä, joista jokainen eli sillä hetkellä yksin, joku vaimon poismenon seurauksena tai sen vuoksi, että oli koko ikänsä ollut vanhapoika, kuten eräs herra asiasta mainitsi. Hän oli kuitenkin elämänsä varrella liikkunut erilaisissa yhteisöissä, joista metsätyöt olivat olleet hänelle yksi mieluisimmista. Niissä oli hänen mukaansa ollut hyvä henki ja töitä oli ollut mukava tehdä turvallisessa yhteisössä, vaikka työ itsessään oli raskasta. Tällä hetkellä tämä herra koki, että Salottoon oli todella mukava tulla samasta syystä, sillä siellä hän koki ”olevansa aina tervetullut ja emännätkin ovat yhtä mukavia ja pullat sekä kahvi herkullisia”. Toinen herrasmies kertoi, että hänelle on elämän varrella tullut paljon erilaisia vaivoja ja sairauksia. Keskustelussa hän mainitsi, että

Vaikka on paljon sairauksia ja aamulla ei millään jaksaisi nousta ylös, kun on noita kipuja. Niin sitten, kun mietin, että lähden Salottoon käymään mukavaa emäntää katsomaan, niin jaksaa taas kerran ylös nousta.

Tämän jälkeen keskustelussa käsiteltiin sairauksia ja sitä että Salotossa käydessä ”sairaudetkin usein unohtuu, kun on mukavassa seurassa”. Keskustelussa pohdittiin erilaisia syitä, jotka ovat tuoneet herrasmiehet Salottoon. Yksinäisyys oli yksi tekijä, jonka vuoksi herrat olivat lähteneet

ensimmäisen kerran mukaan Saloton toimintaan. Kahdella herroista oli tuttu suositellut paikkaa, yhdellä herralla taustalla oli Saloton porinapiiri ja kaksi herroista käy seurakunnan ”äijäjumppassa”, jonka jälkeen he usein tulevat kahville Salottoon jatkamaan mukavaa yhdessäoloa.

Keskusteluun tuli mukaan kaksi rouvaa kahvikupin ja leivonnaisen kera ja heidät otettiin vastaan varsin lämpimästi. Kaikki olivat selvästi toisilleen tuttuja ja keskustelu jatkui hyvin ystävällisessä ilmapiirissä. Keskustelu jatkui edelleen yksinäisyyden ja sen syiden ympärillä. Toinen rouvista kertoi, että sairaus ja sen mukanaan tuoma työttömyys oli hänelle aikanaan ollut vaikeaa ja yksinäistä aikaa. Tällä hetkellä rouva oli jo eläkkeellä ja kertoi, että kun diakoni hänelle suosittelee kotikäynnillä Salottoa, hän lähti käymään ihan uteliaisuuttaan. Sen jälkeen hänestä tulikin sitten vakituinen kävijä, ainakin kaksi kertaa viikossa hän käy Salotossa. Hänestä oli mukavaa, kun on ystäviä joiden kanssa voi jakaa asioita ja jutella tutussa seurassa. Hän koki Saloton yhteisön vapaaehtoisineen turvalliseksi ja ystävälliseksi paikaksi käydä, jossa hän ei tunne itseään yksinäiseksi. Toinen rouvista kertoi menettäneensä vanhan koiransa ja yksinäisyys olisi ollut todella ahdistavaa ilman Salotossa käynnin mahdollisuutta. Hän oli voinut jakaa suruaan toisten kanssa ja hän oli myös saanut myötätuntoa ja lohdutusta toisilta kävijöiltä. Hänestä myös ”tuttuus oli tosi hyvä asia”, jotta hän pystyi jakamaan omia kokemuksiaan toisten kanssa.

Yksinäisyyttä pohdittiin vielä yhdessä ja syitä miksi yksinäiseksi on jouduttu. Keskustelijoista yksinäisiksi oli päädytty sairauden, työttömyyden, oman valinnan tai oman aviopuolison poismenon vuoksi. Pohdittiin myös yleisesti syitä yksinäisyyteen ja koettiin, että korkea ikä voi olla yksinäisyyden tekijä, koska läheisiä ystäviä ei välttämättä ole paljon elossa ja myös sukulaisten kohdalla asia voi olla sama. Keskusteluja käytiin myös siitä, että yhteiskuntamme asenne heikkoja ja ihmisen heikkouksia kohtaan on jatkuvasti koventunut. Pohdittiin lisäksi nykypäivän työmaailmaa ja koulumaailmaa, jotka vaativat jatkuvaa itsensä ylittämistä ja kilpailua toisia ihmisiä vastaan.

Havaintopäiväkirjan mukaan historiassa tapahtuneet asiat olivat myös keskustelujen aiheena kuten sota-ajoista puhuminen ja sen ajan kokemusten

jakaminen. Myös yksin elämisestä keskusteltiin ainakin yhden havaintopäivän aikana 5.10., jolloin keskustelussa oli mukana kahdeksan erilaista elämän kokemuksia omaavaa henkilöä. Esimerkiksi eläkeläinen, joka oli ollut varsin korkeassa asemassa työelämässä ennen eläkkeelle siirtymistä ja sokea melko nuori keski-ikäinen nainen, joka lauloi mielellään ja oli myös kouluttanut itsensä musiikin alalla sekä eläkeläismies, joka oli tehnyt pitkän uran Kaustisten pelimanneissa. Heitä kaikkia yhdisti kuitenkin selkeästi rakkaus musiikkiin ja kesken keskustelun oli välillä vuorossa huuliharpun soittoa ja välillä kaunista yksin laulua kuin myös yhdessä laulua. Yhteisöllisyyden tuoma yhteishenki loi onnellista ja tyytyväistä tunnelmaa hetkeen, kun kaikki pöydän ympärillä yhtyivät laulamaan.

Tutkimukseni sisällönanalyysi on tuonut selkeästi esille myös soveltavan diskurssianalyysin sopivuuden tässä tutkimuksessa, sillä Saloton toiminnan merkityksellisyys juuri nykyisessä kontekstissaan Salon seurakunnassa toimii juuri sellaisena kuin se tällä hetkellä on ja Saloton toiminnan kontekstisidonnaisuus Salon alueeseen ja asiakkaiden elämään on selkeästi olemassa. Samaten asiakkaiden kiinnittyminen Saloton merkityssysteemeihin vertaisuuden, yhteisöllisyyden ja vapaaehtoisten toimijoiden kautta on samaten vahvasti olemassa. Ilman vertaisuuden ja yhteisöllisyyden kokemista ja ystävällisiä vapaaehtoisia kuin myös emäntää, ei toiminta olisi vastaavaa Salotossa, eivätkä asiakkaat kokisi Saloton toimintaa niin hyvänä, joten toimijoiden kiinnittyminen Saloton merkityssysteemeihin on ilmiselvää.

Saloton tyytyväisyyskyselystä tuli koottuna aineistona esiin samoja tekijöitä siitä, miksi asiakkaat käyvät Salotossa kuin havaintopäiväkirjojenkin perusteella. Miehistä kyselyyn vastasi 21 henkilöä ja naisista 22 henkilöä. Miesten vastauksista 7 koki tärkeimmäksi hyvän kahvin, 3 miehistä piti ystävällistä palvelua tärkeimpänä, hymyilevä emäntä oli kahdelle miehelle tärkein syy. Muita syitä oli ihana tai hyvä palvelu, mukava juttuseura, edulliset hinnat, hyvä seurustelupaikka, yhteishenki ja vetäjät, lämpöiset pullat, uusia tuttuja on saatu paljon, viihtyisyys ja mukavuus, henkilökunnan extrahyvä ystävällisyys asiakkaita kohtaan, hyvä kahvipaikka keskellä kaupunkia, hyvät lahjaneuleet, keskustelu on iloista ja siistiä, hyvät vapaaehtoiset, kiva ja vilpitön ilmapiiri,

ihana tavata seurakunnan henkilökuntaa, seurustelu Salotossa on päivän kohokohta, lauluhetket jne.

Naisten vastauksista 6 mainitsi Salotossa käynnin tärkeimmäksi syyksi hyvän kahvin ja pullan, 7 kirjoitti, että kaikki on hyvää, 6 vastasi edullisuuden syyksi ja 2 kirjoitti avarat hyvät tilat sekä hyvä palvelu ja siisteys. Muita syitä tulla Salottoon olivat: helppo tulla vaikka rattailla nukkuvan lapsen kanssa, ihanat työntekijät, hyvä aukioloaika, saa apua kaikkeen, saa aina hyviä keskustelujuj aikaiseksi, ystävällinen ilmapiiri, on juttukavereita, seurustelu, ihmiset, vapaa seurustelu, seurustelu toisten kanssa, mukavat kaverit, vapaaehtoisten ystävällisyys, hyvä henkilöstö ja mukavat kaverit.

Asiakkaille esitettiin kysymys sekä havaintopäivien aikana suoraan kuin myös kyselyssä, mitä pitäisi parantaa toiminnassa. Tähänkin tuli selkeästi vastauksia: kaikki on hyvää näin, ei mitään parannettavaa, onko vielä parantamisen varaa?, pidetään entisellään, kaikki on täydellistä jne. Ainoa mitä asiakkaat mainitsivat parannettavaa, oli pidemmät aukioloajat sekä aukioloaika useampina viikonpäivinä. Kehittämisehdotuksia tuli muun muassa aamupala mahdollisuus ja äiti/vauva treffit jälleen toimintaan sekä työssäkäyvät kaipasivat myös pidempiä aukioloaikoja, jotta hekin pääsisivät viikolla käymään eikä vain loma-aikoina.

Merkittävää oli huomata kyselyn perusteella, että sekä naiset ja miehet käyttävät tasapuolisesti Saloton tilaa ja palveluja. Samaten tyytyväisyys Salottoon kohdistui samoihin asioihin sekä miehillä että naisilla kuten palveluun, ilmapiiriin, ohjelmaan, hyvään juttuseuraan, viihtyisään tilaan ja tarjoiluun sekä Saloton sijaintiin. Useita vastauksia annettiin myös siten, että koko toimintaa keuhuttiin toimivaksi ja kaiken kaikkiaan hyväksi. Kiinnostavaa tässä asiakastyytyväisyyskyselyssä oli lisäksi se, että ihmiset kokivat niin paljon erilaisia ja monimuotoisia positiivisia asioita käydessään Salotossa. On todella harvinaista, että yhteiskunnassamme on tällaisia toimintoja ja tiloja, jotka asiakkaat kokevat näin hyväksi. Sekä sisällönanalyysi havaintopäiväkirjoista että asiakastyytyväisyyskyselyn tulokset osoittavat selkeästi Saloton toiminnan merkitystä ja tärkeyttä siellä käyville ihmisille.

7.2 Tutkimustulokset

Asiakkaiden kokemukset Saloton toiminnoista ovat selkeästi ja poikkeuksetta positiivisia sekä havaintopäiväkirjan sisällönanalyysin kuin myös Salotossa järjestetyn asiakastyytyväisyyskyselyn pohjalta. Kävijöitä Salotossa on noin 200 henkilöä/viikko, joista tavoitettiin noin puolet havaintopäivien keskusteluihin osallistuneiden ja kyselyyn vastanneiden perusteella. Koska kysely tehtiin siten, että asiakkaat vastasivat nimettöminä, voidaan kyselyjen tuloksia pitää varsin neutraalina, koska asiakkaalle on turvallista vastata rehellisesti kysymyksiin nimettömänä. Positiivisia kuvauksia toiminnasta tuli n. 60, mikä on merkittävää, koska kyselyyn vastasi kuitenkin 43 ihmistä 200:sta kävijästä, joten jotkut asiakkaat keksivät enemmän kuin yhden hyvän asian Saloton toiminnasta. Salotossa käyville ryhmille kyselyä ei esitetty, joten sen vuoksi vastausten määrä jäi n. viidesosaan koko kävijämäärästä. Vastauksia tuli muun muassa siten, että kaikki toiminta on hyvää ja toimivaa useassa muodossa, niin kahvit ja pullat kuin henkilöstö kehuu kuin myös Saloton muu yhteisöllinen toiminta vierailijoihin ja käsityöpiireihin. Kaiken kaikkiaan asiakkaiden tyytyväisyys Saloton toimintaan on ilmeistä eikä epäilykselle jää tilaa siitä, että Salotto on todella tärkeä kohtaamispaikka asiakkaille monessa mielessä.

Saloton toiminta on Salon seurakunnassa tärkeää toimintaa varsinkin siellä käyville ihmisille. Asiakkaiden tyytyväisyys toimintaan on selkeästi nähtävissä ja kuultavissa. Vaikka prosentuaalisesti kävijämäärän osuus on Salon asukkaiden määrästä pieni (asukkaita n. 55 000), niin kävijöille Saloton toiminta on merkityksellistä. Merkityksellisempää kävijämäärään nähden on myös se, että kävijöistä suurin osa on yksinäisiä tai kuntoutujia, jotka tarvitsevat toisten ihmisten seuraa, vertaistukea ja yhteisöllisyyttä, jota Salotossa on tarjolla. Salottoa voidaan kutsua matalan kynnyksen paikkana, sillä sinne on kaikki tervetulleita ikään, taustaan tai ihmisen olemukseen katsomatta. Saloton toiminta todella kohtaa asiakkaiden tarpeet ja toiminnalla on asiakkaalle tärkeä merkitys. Asiakkaiden yksinäisyyden kokemukset vähenevät Saloton yhteisöllisessä toiminnassa hyvän juttuseuran ja ystävällisen palvelun välityksellä. Asiakkaiden elämä muuttuu paremmaksi heidän saadessaan jakaa

oman elämänsä arkea turvallisessa ja ystävällisessä sekä hyväksyvässä seurassa.

Asiakkaiden syyksi käydä Salotossa selvisi sekä mukava seura että hyvä ja ystävällinen palvelu. Asiakkaat kokivat elämässään yksinäisyyttä, jota helpotti Salotossa käyminen ja ystävien tapaaminen Saloton eri toiminnoissa. Asiakas saa itselleen mielekästä seuraa ja toimintaa sekä jopa tarkoitusta elämälleen kuten yksi herrasmies kertoi kuvatessaan sairauksiaan ja miten herätessään kipujen kanssa, häntä kuitenkin ilahdutti ja kannusti tieto päästä käymään Salotossa.

Asiakas saa sisällönanalyysin perusteella itselleen vertaistukea käydessään Salotossa ja osallistuessaan Saloton toimintaan. Vertaistuki taas lisää asiakkaan myönteisiä kokemuksia, koska hän saa tukea oman elämänsä vaikeissa kysymyksissä turvallisessa yhteisössä sekä tukea omaan arkeensa. Vertaistuen ohella vapaaehtoisten merkitys kuuntelijoina, tukijoina ja rohkaisijoina on olennaisen merkitsevä ihmisille, jotka kamppailevat jaksamisensa ja kuntoutumisensa kanssa. Myös yksinäiselle ihmiselle vapaaehtoisten merkitys on suuri, koska ihminen saa erityistä hyväksyvää ja kuuntelevaa välittämistä toiselta vertaiselta, rinnalla kulkevalta ihmiseltä.

Salon alueen tilanne taloudellisesti on huono ja esimerkiksi sosiaalityön puolella joudutaan lomauttamaan työntekijöitä, mikä puolestaan ruuhkauttaa sosiaalitoimen tehtäviä. Salon alueella työttömien määrä on Nokian vaikeuksien myötä kasvanut samassa suhteessa isojen irtisanomisten seurauksena. Työttömyys tuo mukanaan yksinäisyyden ja syrjäytymisen kokemuksia ihmisen elämässä. Ihmisten tukeminen tässä vaikeassa tilanteessa on ensiarvoisen tärkeää ja Saloton kaltaisten toimipisteiden merkitys esimerkiksi työttömälle on merkittävä, jotta hän voi saada päiviinsä mielekästä tekemistä. Salotossa on mahdollista kohdata toisia ihmisiä hyväksyvässä, myötätuntoisessa, ystävällisessä ja turvallisessa yhteisöllisessä hengessä, myös vaikeista asioista on mahdollista keskustella vapaaehtoisten kanssa, jotka osaavat kuunnella ja tukea ihmistä arjen elämässä.

Samantyyppisiä kohtaamispaikkoja on Salossa erilaisia esimerkiksi kirjasto (kahvila myös) ja nuorille nuorisotalo Kiffari sekä lähetystyön kahvila Kaffemuki (auki vain maanantaisin). Saloton erityisyys on kuitenkin siinä, että se on avoinna kaikille ja kaiken ikäisille. Siellä on myös mahdollisuus vuorovaikutukseen asiakkaiden kanssa kuin myös vapaaehtoisten kanssa. Kiffari on suunnattu nuorille, kirjasto on kuitenkin pääasiassa kirjojen lainaamista varten eikä seurustelu oikein onnistu kirjastossa. Salotto on todella matalan kynnyksen toimipiste, johon jokainen sisään tullut on tervetullut. Salotto toimintoineen on Salon kaupungissa ainutlaatuinen ihmisten kohtaamispaikka, jolle ei vastaavaa toimintaa ja toiminnan laajuutta Salosta löydy. Saloton toiminta on selkeästi asiakkaiden elämää tukevaa ja toiminnalla on monimuotoisesti myönteistä vaikutusta Salotossa käyville asiakkaille.

Salotto on havaintopäiväkirjojeni materiaalin pohjalta paikka ja tila, jossa ihminen saa hyväksyntää, kokee vertaisuutta sekä yhteenkuuluvaisuuden tuntemuksia ja kokemuksia, jolloin hän tuntee olevansa samanlaisten joukossa. Vuorovaikutusteorian pohjalta Salotto on siis paikka, jossa ihmisen sosiaalinen eristyneisyys selkeästi vähenee. Salotto on toiminnassaan olennaisesti yksinäisyyttä vähentävä tekijä Salon alueella. Tämä tutkimustulos nousee selkeästi sekä havaintopäiväkirjan materiaalin pohjalta että myös Salotossa järjestetyn asiakastyytyväisyyskyselyn pohjalta.

8 JOHTOPÄÄTÖKSET TUTKIMUKSEN POHJALTA

Tarkastelee yksinäisyyttä minkä teorian pohjalta tahansa, on itsestään selvää, että yksinäisyys on aikamme iso kysymys, jopa maailmanlaajuisesti. Kansainvälisesti markkinatalous tekee ihmisistä laskennallisia ns. tuottavia tai tuottamattomia yksilöitä, joita arvotetaan rahassa. Ihmisyydelle ja sen merkitykselle yhteiskunnallemme ei lasketa positiivista arvoa. Kuitenkin ihmisyydessä ehkä olennaisinta on se, että me jokainen tarvitsemme toista ihmistä jossakin elämämme vaiheessa ja meistä jokainen on joskus heikko. Silloin tuollaisessa elämänvaiheessa tärkeintä on lähimmäinen joka auttaa ja yhteiskunta joka tukee hädässä ihmistä, joka on ollut jossakin muodossa rakentamassa yhteiskuntaamme. Vaikka olisi kysymys kehitysvammaisesta, joka katsotaan nykymarkkinataloudessa kulueräksi, voi toisaalta lähimmäisen silmissä olla mittaamattoman arvokas. Meillä ei siis ole varaa jättää ketään yksin, jos emme halua itse päätyä jossakin vaiheessa yksinäiseksi. Yksinäisyys on pelottava tunne ja jotkut eivät kestä sitä tunnetta tässä jatkuvasti kovenevassa maailmassa, joten ei ole ihme, että ääriteot jatkuvasti lisääntyvät? Taistele tai pakene –tilanne ihmisten elämässä on yhä enemmän arkipäivää (Heiskanen & Saaristo 2011, 28).

Yksinäisyys on sosiaalinen ongelma, johon yhteiskunnan on yritettävä puuttua siten, että kansalaisemme eivät jää ulkopuoliseksi yhteiskuntamme toiminnasta. Kognitiivisen teorian mukaisesti yksinäisyyden kokemukset kehittyvät ihmiselle kognitiivisen prosessin kautta, mikä tarkoittaa, että ihminen muodostaa itselleen kokemustensa kautta omasta tilastaan ja sosiaalisesta verkostosta kuvan siitä, että onko hän yksinäinen vai ei. Tässä tapauksessa Saloton kaltainen yhteisöllinen toimipiste auttaa ihmistä luomaan kokemusta sosiaalisista suhteista, joita hän kokee Salotossa. Näin hänen kuvansa omasta yksinäisyydestään muuttuu ja hän kokee, että hän ei ole enää täysin yksin, mikä antaa ihmiselle voimavaroja omaan elämään. Ihminen ei näin koe hylätyksi tulemisen kokemuksia vaan hän voi liittyä johonkin yhteisöön, joka kaiken lisäksi on hyväksyvä ja häntä arjessa tukeva ja rohkaiseva. Saloton toiminta vaikuttaa asiakkaan elämässä sosiaalisen elämän kokemiseen positiivisena ja

Saloton konteksti lämminhenkisenä ja ystävällisenä kohtaamispaikkana luo omanlaisensa ”kulttuurin”, johon ihmisen on helppo tulla vaikka hän kohtaisi vaikeuksia omassa elämässään. Tällainen myötäelämisen kulttuuri on asiakasta selkeästi tukeva tekijä hänen arjessaan, jossa hän ei välttämättä ole kohdannut vastoinkäymisten vuoksi paljonkaan ymmärrystä hänen omista vaikeuksistaan.

Vuorovaikutusteorian pohjalta Saloton toimintaa tarkasteltaessa, huomaa selkeästi, että Saloton toiminta toimii myös tästä näkökulmasta. Emotionaalisesti eristynyt ihminen, joka kokee itsensä toisista ihmisistä erillään olevaksi, voi kuitenkin löytää Salotosta paikan, jossa hän voi olla mukana toiminnassa, vaikka hän ei itse varsinaisesti toimikaan toisten ihmisten kanssa. Kuitenkin hän voi kokea Saloton paikkana, jossa ihmiset ovat ystävällisiä ja hän voi juoda kupin kahvia kuten toisetkin Salotossa käyvät ihmiset. Näin hän pystyy kokemaan yhteisöllisyyttä kahvia juodessaan ja samaistua toisiin kahvia juoviin kanssaihmiisiin. Sosiaalisesti eristäytynyt ihminen saa Salotosta juuri niitä tekijöitä, joita hänen elämästään puuttuu eli hän voi saada hyväksyntää ja vertaisuutta sekä yhteenkuuluvaisuuden kokemuksia toisilta Salotossa käyville asiakkailta kuin myös vapaaehtoisilta työntekijöiltä.

Saloton asiakkailta on mahdollisuus kiinnittyä Saloton toimintaan, minkä katsotaan tuovan sosiaalista hyvinvointia ihmisen elämään. Kun asiakkaat toimivat Salotossa he samalla auttavat Saloton yhteisöä toimimaan, näin vastavuoroisuus toimii Saloton asiakkaiden ja Saloton yhteisön kesellä. Yhteisöt ovatkin merkittävä tekijä yhteiskunnassamme ja yhteisöjen säilyttäminen on tutkimusten mukaan todella tärkeää, koska ihmisten onnellisuuden ja sosiaalisen koheesion katsotaan yhteisöjen myötä lisääntyvän. Sen vuoksi Saloton kaltaisten toimintojen säilyttäminen on ensiarvoisen tärkeää sekä Salon seurakunnalle, Salon kaupungille kuin myös yksilötasolla Saloton asiakkaille.

Kirkon sanotaan olevan uskon ja rakkauden yhteisö. Myös Kirkko 2020 tulevaisuuselonteko määrittää, että ”Kirkko on osallisuuden yhteisö, joka muodostuu jäsenistä”. Salotto on toimintaa, joka toteuttaa osallisuuden yhteisön periaatetta ja jossa yhteisön jäsenten merkitys on tärkeä. Salotto on myös

asiakkaiden kokemusten mukaan kyselyn ja havaintopäiväkirjojen perusteella ystävällinen sekä myös kristillisyyden yhteisö, jossa on ”viihtyisää ja mukavaa, kaikki on toimivaa ja kiva vilpitiön ilmapiiri sekä seurustelu päivän kohokohta”. Toisin sanoen voitaisiin puhua myös rakkauden ja välittämisen yhteisöstä, jossa ketään ei jätetä yksin. Saloton toiminnassa ja tilassa toteutuu myös kirkon yhteisöllisyyden periaate eli yhteisöllisyys muodostuu sekä toiminnallisesta, ulkoisesta toiminnasta että sisäisestä asiakkaan kokemusmaailmallisesta toiminnasta.

Tarkastelee Saloton toimintaa asiakkaan, yhteisön, vertaistuen tai koko Salon alueen tai eri teorioiden näkökulmasta, on selvää, että Saloton toiminta on asiakkaalle vahvasti myönteistä toimintaa. Se on myös yhteisöllistä ja asiakasta voimaannuttavaa toimintaa. Asiakkaan kokemukset yksinäisyydestä vähenevät selkeästi Saloton toiminnan myötä kuin myös yksinäisyydestä johtuva masennus ja ahdistuneisuus. Saloton merkitys erilaisille siellä käyville Salon kaupungin asukkaille on huomattava. Saloton toiminta ja tila ovat asiakkaan näkökulmasta hänen elämäänsä olennaisesti tukevaa, koska hän saa sekä vertaistukea, yhteisöllisyyden kokemuksia että vapaaehtoisten apua jokapäiväiseen arkeensa. Yksin ei tarvitse olla!

9 TUTKIMUKSEN TOTEUTUKSEN JA LUOTETTAVUUDEN ARVIOINTIA

Tutkimuksessa on otettava huomioon eettisyys. Tämä merkitsee, että tutkimuksessa käytettävä havaintopäiväkirja ei sisällä tietoja nimistä, eikä sellaisia seikkoja, joiden avulla voisi tunnistaa paikalla olleita henkilöitä. Eettiset näkökulmat otettiin huomioon myös kysymällä lupa tutkimukseen Salon seurakunnalta ja tiedottamalla Salotossa ihmisille tutkimuksesta, jolla arvioidaan Saloton toimintaa. Asiakkaat olivat innoissaan tutkimuksesta ja monipuolista keskustelua heräsi asiakkaiden kesken siitä, mitkä seikat olivat Saloton toiminnassa heidän mielestään tärkeitä, mutta toimintaan ideoitiin myös yhdessä mahdollisia lisätoimintamalleja.

Tutkimuksen luotettavuus perustui omaan kokemusasiantuntijuuteeni (havaintojeni perusteella) kuin myös asiakkaiden oman elämänsä asiantuntijuuteen ja kokemukseen. Tutkimuksen vaikeutena oli se, että vastaavia tutkimuksia samankaltaisesta toiminnasta ei löytynyt, joten vertailupohjaa ei ole ollut varsinaisesti itse tutkimukseen tästä näkökulmasta. Erilaisia teorioita oli kyllä mahdollisuutta löytää vertaistuen, yksinäisyyden, yhteisöllisyyden ja vapaaehtoistyön näkökulmasta ja näiden käsitteiden osalta. Toimintaa ja tutkimusta peilattiinkin näihin teorioihin ja tutkimusaiheisiin. Tutkimuksessa huomioitiin erityisesti asiakkaan näkemys Saloton toiminnasta, palveluista ja toiminnan tarpeellisuudesta, milloin asiakkaan antama tieto oli kokemuspohjaista, mutta silti luotettavaa tietoa, koska asiakas itse oli palvelun kohde.

Tutkimuksen eteneminen, raportointi ja julkistaminen toteutuivat suunnitellun alkuperäisen aikataulun mukaisesti. Tutkimuksen tuloksista keskusteltiin myös seurakunnan diakoniatyön johtajan kanssa ennen julkistamista ja mahdolliset korjaukset tehtiin riittävän ajoissa niiltä osin kuin seurakunta havaitsi korjattavaa. Lisäksi julkistamisseminaarissa esitetyt tarvittavat korjaukset tehtiin ennen valmiin opinnäytetyön luovuttamista.

10 TUTKIMUKSEN POHJALTA POHDINTAA

Yksinäisyydestä on paljon kirjoitettu nykypäivänä ja se on jatkuvasti ajankohtaisempi kysymys puhuttaessa syrjäytymisestä ja ihmisten pahoinvoinnista. On myös esitetty niinkin kovia väitteitä kuin että yksilön vapaus olisikin muuttunut taakaksi, koska kaikesta tapahtuneesta nyky-yhteiskunnassa voidaan syyttää yksilöä, joten rahattomuuden, epäonnistumisien ja sairauksien syytä on yksilö itse yksilöllisine päätöksineen (Heiskanen & Saaristo 2011, 18). Yksilöllisyys ajattelumallin toisella vastapuolella on taas ns. hyvätuloiset menestyjät, joiden elämäntyyliä voitaisiin tarkastella narsistisena ja itsekeskeisenä ajattelumallina. On varsin mielenkiintoista, että yksilöllisyyden ja yksilön korostamisen yhteiskunnassa, yksinäisyydestä on tullut ongelma.

Yhteisöllisyydestä keskustellaan lähes yhtä paljon kuin yksinäisyydestä tänä päivänä, mikä on tietenkin selvää, sillä näillä kahdella on yhteys toisiinsa, koska yhteisöllisyyden katsotaan olevan yksinäisyyttä vähentävä tekijä. Toisaalta, jotkut pitävät yhteisöllisyyttä jo käsitteenä, joka voisi kuulua zombie-käsitteiden joukkoon (Heiskanen & Saaristo 2011, 21). Näin voisi ajatella, jos katsomme, miten nyky-yhteiskunnassa tavoitellaan yksilöllisyyttä lähes itsekeskeisyyteen ja narsistisuuteen saakka. Toisaalta on huomattu, että elämme yhteisellä planeetalla, jossa jokaisen toimet vaikuttavat meidän kaikkien elämään. Tällaisia tämän hetken ajankohtaisia keskusteluja ovat ilmaston muutos, rasistisuus ja terroristien väkivalta kuin myös muu lisääntyvä väkivalta, jotka herättävät kaikissa maissa pelkoa, ahdistusta ja huolta. Viimeisin näistä kansakuntia kohauttaneita esimerkiksi ovat olleet viime viikkoina Algerian panttivankitilanne ja USA:n kouluammuskelu, jonka jälkeen asekeskustelua on muun muassa USA:ssa käyty kuumeisesti. Kun puhumme maapallosta, kansoista ja ihmisistä on ilmiselvää, että erilaiset yhteisöt täyttävät planeettamme.

Suomen kirkko on strategiassaan 2015 määritellyt keskeiseksi sloganiksi ”Meidän kirkko – osallisuuden yhteisö”. Puhutaan siis yhteisöllisyydestä, jossa ihminen kuuluu osana yhteisön toimintaan. Tavoite on todella hieno ja voi vain

todella toivoa, että kirkkomme onnistuu tavoitteessaan. Sillä onhan kirkko jo historiassammekin ollut meille tärkeä yhteisö ja muun muassa Suomen koko kansan lukutaitoiseksi saattaminen lähti virallisesti jo liikkeelle 1869 kirkon toimesta. Tämä on hämmästyttävää, varsinkin kun ajattelee maapallon tilannetta nyt vuonna 2013, jolloin on paljon maita, joissa vielääkään ei olla saavutettu koko kansan lukutaitoa.

Yhteisöllisyys on Suomen historiassa muutenkin pitkälti kulkenut kirkon matkassa ja kirkossa käynnin ohessa on paljon jaettu yhteisiä asioita. Tänä päivänä kirkossa käynti on enemmän harvinaisuus kuin tavallista ihmisten arjessa, joskin kirkko erilaisten toimitusten keskuksena on edelleen säilyttänyt asemaansa. Kuitenkaan ei tällä hetkellä kirkon toimintaa voi hyvällä tahdollakaan pitää yhtä yhteisöllisenä kuin se on historiassamme ollut. Tämä on tietenkin selvää, koska emme elä enää samanlaisessa yhteiskunnassa kuin silloin niin sanotun yhteisöllisyyden aikana. Kirkko on kuitenkin lisäämässä harkitusti kirkon tehtävää yhteisöllisenä toimijana yhteiskunnassamme. Tämä on ehkä myös pakon sanelemaa, koska sosiaalitoimen mahdollisuudet auttaa ihmisiä vähenevät koko ajan talouden kiristyessä, kierre on selvästi jo nyt nähtävissä. Kuka pystyy tuon suunnan kääntämään?

Omaakohtaisena kokemuksena olen diakonin työssäni kohdannut ihmisiä, joilta on muun muassa keskellä kovimpia pakkasia katkaistu sähköt, koska maksuja ei ole pystytty ajallaan maksamaan. Kuten asiakkaani mainitsi, että kukaan ei häntä tunnu auttavan, vaikka hän ikänsä on maksanut veroja valtiolle. Sähkölaskujen maksamiseen ei myöskään kirkko pysty lähtemään ellei sosiaalitoimi osallistu sähkölaskujen maksuun, sillä kirkko pystyy lähtemään kriisitilanteessa auttamaan sosiaalitoimen asiakasta, mutta ei tekemään koko sosiaalityölle veloitettua tehtävää. Tällaiset ihmisen hylkäämiset tänä päivänä on jokapäiväistä arkea, sillä tämä ei todellakaan ole ainoa laatuaan. Voidaankin kysyä, että mikä yhteiskunnassamme on vikana kun viha heikkoja kohtaan kasvaa ja ylikorostunut egoismi, nopean menestyksen havitteleminen sekä empatiakyvyn puute ja sosiaalisen välittämisen puute lisääntyvät jatkuvasti (Heiskanen & Saaristo 2011, 27).

Jos ihminen etäänny kaikista yhteisöistä, hän etäänny omasta ihmisyydestään. Tietotekniikan on koettu antavan tähän ongelmaan vastauksen. Vaikka olisit sairauden tai muun sellaisen tekijän vuoksi pakotettu viettämään paljon aikaa kotona, niin tietotekniikka mahdollistaa pääsyn muihin yhteisöihin esimerkiksi Facebook:iin ja muihin samanlaisiin verkkofoorumeihin, joissa ihminen pystyy toteuttamaan itseään erilaisissa yhteisöissä. Internet onkin tuonut mukanaan niin sanotun uusyhteisöllisyyden, jossa ihmiset voivat löytää yhteisöllisyyden kokemuksia samoin ajattelevien keskustelufoorumeista tai muista sellaisista verkkoyhteisöistä.

Myös ystävien ja ryhmien yhteisöt ovat tämän päivän arkea. Kuntoutujat löytävät vertaistukiryhmiä, jossa jakaa asioitaan toisten vertaisten kanssa. Vapaaehtoisten ystäväpalvelu on myös todella aktiivisesti yhteiskunnan toiminnassa mukana yksinäisyyttä vähentävänä toimintana, joka on yhteiskunnalle lähes ilmaista, sen vuoksi myös lähes korvaamatonta. Erilaiset yhteisöt ovat olennaisen tärkeitä, kun kyseessä on kenen tahansa ihmisen elämä. Ihminen kaipaa sosiaalisia suhteita ja ”Ihmisestä tulee ihminen vain yhdessä muiden kanssa” ja ”ilman väyliä toisiin ihmisiin emme kykene ylläpitämään inhimillisyyttämme” (Eräsaari 2011, 32). Saloton kaltaiset aktiivisesti toimivat ja vahvasti yhteisölliset, matalan kynnyksen toimipisteet ovat yhteiskunnallemme enemmän kuin tärkeitä. Se, että ihminen tulee kohdattuna ihmisenä ja arvostettuna sellaisena kuin hän on, merkitsee ihmiselle todella paljon. Nyky-yhteiskunnan materialistinen ajattelu ja arvomaailma eivät hyväksy heikkoutta, vanhuutta tai vajavaisuutta. Kuitenkin on selvää, että me jokainen olemme ainakin jossakin elämänvaiheessa heikkoja ja vajavaisia. Pitäisikö ajatusmaailmamme kääntää täysin ympäri ja ajatella, että heikkouden voi kääntää vahvuudeksi. Vanhoja niin sanotusti heikkoja tulisi kuunnella enemmän yhteiskunnassamme ja heidän elämänviisauttaan tulisi arvostaa.

Yksinäisyyden kysymystä pohdittaessa voitaisiin miettiä, voiko yksinäisyyttä hallita. Tällainen kysymys on tutkimuksissa esitetty ja vastauksia on myös saatu. Yksinäisyyden tunteen hallitsemiskeinoja voivat olla: hakeudu ihmisten pariin, hae apua ja tukea, liity johonkin vertaisryhmään, lähde liikkeelle ja usko itseesi (Heiskanen 2011, 93). Saloton asiakkaat ovat saaneet toiminnan kautta

keinoja hallita yksinäisyyden tunnettaan. Salotossa on mahdollista saada vertaistukea, Salotto laittaa myös ihmiset liikkumaan, koska Salottoon täytyy tulla. Salotossa ei ole vaikeata hakeutua ihmisten pariin ja Salotosta saa apua, tukea ja rohkaisua. Yksinäisyyttä voidaan siis auttaa hallitsemaan Saloton kaltaisten matalan kynnyksen toimipisteissä.

Hyvän ystävän tuki vaikka vertaistuen muodossa voi olla ihmiselle se kaikkein tärkein tuki, kun ihmistä kohtaa jokin vastoinkäyminen. Millainen on sitten hyvän ystävän tuki? Tukea voi olla emotionaalista, käytännöllistä ja materiaalista tukea. Tärkeimmäksi näistä yleensä koetaan emotionaalinen tuki. Erityisen tärkeää ystävän tuessa ovat hyväksyvä asenne, kuunteleminen, ymmärtäminen ja lohduttaminen. Ystävällä on myös mahdollisuus auttaa näkemään asiaa toisesta näkökulmasta. Ajatus siitä, että on olemassa ihmisiä, jotka välittävät on merkittävä ihmiselle, joka taistelee jaksamisensa kanssa, on sitten kysymys sairaudesta tai muusta elämän ongelmasta. (Hiilamo 2011, 104-105.)

Saloton merkittävyys on Saloton ystävällisessä ilmapiirissä, jota voidaan sanoa vaikkapa Saloton kulttuuriksikin. Salotosta asiakas voi löytää kuuntelevan ystävän ja hyväksyvän asenteen. Asiakas saa hyvää palvelua, on hän olemukseltaan millainen tahansa. Asiakas voi ennen kaikkea kokea, että hänestä välitetään ja häntä kohdellaan ihmisenä ja arvostavasti. Tällaiset Saloton kaltaiset yhteisöt ovat tärkeä osa niin sanottua sosiaalista koheesiota ja onnellisuuspolitiikkaa. Hyvät yhteisöt syntyvät nimenomaan tavallisten ihmisten keskuudessa. Tällaista Saloton kaltaista toimintaa pitäisi myös yhteiskunnan tukea, se on demokratian arkipäivää, jossa toimitaan ja vaikutetaan omalta osaltaan toimintaan. Onnellisuus muodostuu yhteisestä tekemisestä ja mukana olosta. Asiakkaiden elämän kokemus niin sanottu hiljainen tieto on tärkeää tietoa, kun mietitään ihmisten hyvinvointia ja miten heidän hyvinvointiaan voitaisiin kohentaa. Yhteisöiltä saatu palaute onkin todella tärkeää, joka pitäisi myös päättäjien huomioida päätöksissään. Yrityksissä tämä on jo tiedostettu ja monimuotoisia käyttäjäkyselyitä on jatkuvasti meneillään yhteiskunnassamme. (Ylikahri 2011, 95-96.)

Kirkon tulevaisuuden osallisuuden yhteisöön kuuluvat tietenkin kirkon jäsenet. Kirkon tulisi tiedostaa, että parhaiten menestyvät modernissa yhteiskunnassa yhteisöt, jotka hankkivat jäseniltään ”hiljaista tietoa” heidän toiveistaan, tarpeistaan ja tunteistaan sekä toteuttavat näitä mahdollisuuksien mukaan. Tällainen asiakas- / jäsenlähtöisyys on yhteisölle nykypäivän yhteiskunnassamme erityisen tärkeää, jotta voimme sitouttaa omat jäsenemme toimintaan ja osallistumiseen. Tällöin yhteisön arvo perustuu tärkeään asiakkaan ja yhteisön yhteistyöhön ja vastavuoroiseen yhteisöllisyyteen, jossa yksilö ja yhteisö molemmat antavat ja saavat toiminnastaan, joka puolestaan lisää yhteisön ja yksilön itseisarvoa. Sanotaan myös että asiakaslähtöisyys lisää työn vaikuttavuutta. Asiakaslähtöisyys toimii jäsenten tarpeet huomioiden, milloin kirkon toiminnassa voidaan puhua diakoniatyöstä, rippikoulusta sekä kirkollisista toimituksista. Päiväjumalanpalveluksessa tällainen asiakaslähtöisyys ei useinkaan ole olemassa. (Halava yms. 2009, 70.)

Salotossa on myös toimintaa, jossa asiakaslähtöisyys toimii todella hyvin. Kaikki toiminta lähtee asiakkaiden hyvinvoinnista ja viihtymisestä. Salotossa järjestetyt toiminnot, ohjelmat ja vierailut toimivat asiakaslähtöisesti. Sen vuoksi onkin selkeästi nähtävissä, että Saloton toiminta on modernia ja toimivaa sekä Salotto toteuttaa kirkon tulevaisuuden 2015 strategiaan ja tulevaisuusselonteko 2020 periaatteita, ollen yhteisöllinen osallisuuden yhteisö. Toivottavasti Salotto saa jatkaa toimintaansa tulevaisuudessa, sillä ainakin tämä tutkimus kannustaa Saloton toiminnan jatkamista osallisuutta ja yhteisöllisyyttä lisäävänä ja yksinäisyyttä vähentävänä toimintana Salon seurakunnassa ja kaupungissa.

LÄHTEET

- Engblom, Katariina & Lehtonen, Elisa 2010. Läsä ja lähellä: opas kuolemaa ja surua kohtaaville vapaaehtoisille. Helsinki: Eläkeliitto.
- Eräsaari, Leena 2011. Julkisten palvelujen muutokset yksinäisyyden aiheuttajina. Teoksessa Tarja Heiskanen & Liisa Saaristo (toim.). Kaiken keskellä yksin: yksinäisyyden syyt, seuraukset ja hallintakeinot. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Franzoi, Stephen 2009. Social Psychology. Boston: McGraw-Hill.
- Halava, Ilkka; Helin, Matti & Salmi, Pontus 2009. Kansankirkon myytinmurtajat. Helsinki: Edita.
- Harju, Aaro 2005. Kansalaisyhteiskunta vapaaehtoistoiminnan innoittamana. Teoksessa Marianne Nylund ja Anne Birgitta Yeung (toim.) Vapaaehtoistoiminta – Anti. arvot ja osallisuus. Tampere: Vastapaino.
- Heiskanen, Tarja 2011. 150 Puhelinnumeroa, mutta ei ketään, kenelle soittaa. Teoksessa Tarja Heiskanen & Liisa Saaristo (toim.). Kaiken keskellä yksin: yksinäisyyden syyt, seuraukset ja hallintakeinot. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Hiilamo, Heikki 2011. Yksin asuvien kokemuksia masennuksesta toipumisesta. Teoksessa Tarja Heiskanen & Liisa Saaristo (toim.). Kaiken keskellä yksin: yksinäisyyden syyt, seuraukset ja hallintakeinot. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Huhtinen, Pentti 2002. Seurakunta työyhteisönä. Helsinki: Kirjapaja.
- Hyväri, Susanna 2005. Vertaistuen ja ammattiauttamisen muuttuvat suhteet. Teoksessa Marianne Nylund ja Anne Birgitta Yeung (toim.)

Vapaaehtoistoiminta – Anti. arvot ja osallisuus. Tampere: Vastapaino.

Jokinen, Arja; Juhila, Kirsi & Suoninen, Eero 1993. Diskurssianalyysin aakkoset. Tampere: Vastapaino.

Karreinen, Lari; Halonen, Maria & Tennilä, Meri 2010. 10 askelta parempaan vapaaehtoistoimintaan. Helsinki: Vihreä sivistysliitto.

Kirkko 2020. Suomen evankelisluterilaisen kirkon tulevaisuusselonteko. Viitattu 5.10.2012.

<http://evl.fi/EVLfi.nsf/Documents/29441059F75C14AEC2257A1300357457?openDocument&lang=FI&q=kirkko%202020>

Kirkko Helsingissä. Vartiokylän seurakunta i.a. Puotilan olohuone kutsuu yhdessäoloon. Viitattu 20.1.2013

<http://www.helsinginseurakunnat.fi/seurakunnat/vartiokyla/uutiset/2012/07/1037.html>

Koskimies, Mimosa; Pyhäjoki, Jukka & Arnkil, Tom Erik 2012. Hyvien käytäntöjen dialogit: opas dialogisen kehittämisen ja kulttuurisen muutoksen tueksi. Helsinki: Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitos.

Lehtonen, Elisa & Tommola, Satu 2008. Arjen ankkurina: opas iäkkäissä omaishoitoperheessä toimivalle vapaaehtoiselle. 2. painos. Helsinki: Eläkeliitto.

Lämsä, Anna-Liisa 2012. Miltä musta tuntuu? Masennus ja siitä toipuminen. Jyväskylä: PS-kustannus.

Meidän kirkko – Osallisuuden yhteisö. Suomen evankelisluterilaisen kirkon strategiaa vuoteen 2015. Kirkon keskushallinto sarja C 2007:10. Viitattu 5.10.2012.

<http://evl.fi/EVLfi.nsf/Documents/15CD892ACE98B806C225749C0027A261?OpenDocument&lang=FI>

- Möller, Antti & Penttilä, Inari 2011. Yhteisöt onnellisuuden perustana. Teoksessa Ville Ylikahri (toim.) Onnellisuustalous. Helsinki: Vihreä sivistysliitto.
- Nylund, Marianne & Yeung, Anne Birgitta (toim.) 2005. Vapaaehtoistoiminta: anti arvot ja osallisuus. Tampere: Vastapaino.
- Porkka, Suvi-Tuuli 2009. Työnohjaamisen taito: oppikirja vapaaehtoistyön työnohjaajalle. Helsinki: Suomen mielenterveysseura.
- Ricœur, Paul 2000. Tulkinnan teoria. Diskurssi ja merkityksen lisä. Helsinki: o
- Saari, Juho 2009. Yksinäisten yhteiskunta. Helsinki: WSOYpro Oy.
- Seikkula, Jaakko & Arnkil, Tom Erik 2005. Dialoginen verkostotyö. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Tiikkainen Pirjo 2011. Yksinäisyys teorioiden valossa. Teoksessa Tarja Heiskanen & Liisa Saaristo (toim.). Kaiken keskellä yksin: yksinäisyyden syyt, seuraukset ja hallintakeinot. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Vantaan seurakunta i.a. Kahvila Olotila. Viitattu 4.1.2013. <http://www.vantaanseurakunnat.fi/fi/tukea-elamaan/olotila>
- Yhdessä suru on helpompi kantaa: Opas lasten ja nuorten sururyhmien ohjaajalle 2004. 2. painos. Tuettu suru –projekti. Suomen mielenterveysseura. Helsinki: SMS-Tuotanto Oy.

LIITTEET

Liite 1 Saloton asiakastyytyväisyyskysely